

Luceafărul

771

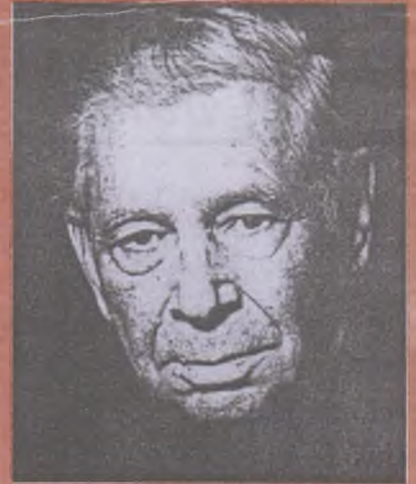
Apare săptămânal sub egida Uniunii Scriitorilor
Serie nouă inițiată de LAURENȚIU ULICI

Nr. **13** (644)

Miercuri, 7 aprilie, 2004

„Alexandru Lungu este unul dintre cei care au reușit să supraviețuiască terifiantele încercări prin care a trecut țara noastră și literatura ei. El a supraviețuit învăluindu-se în tăcere poetică, ilustrându-se într-o profesiune medicală de reală valoare. Astfel a reușit să se înscrie din nou, în poezia românească, în anii liberalismului (să-i spunem așa!) 1968-1973, și să devină, odată stabilit în Germania (1973), unul dintre marii poeți români ai exilului nostru.“

(alexandru niculescu)

alexandru lungu

ștefan ion
ghilimescu

Deși nu o afirmă în mod tranșant, Ciprian Șulea pune, cum se poate înțelege, producția culturală românească a ultimelor două secole sub semnul unui evident determinism ideologic, spiritul critic nereușind decât arareori, după părerea domniei sale, să contrabalanseze, cum au observat și alții, „influențele și consecințele inaparente, bine ascunse ale ideologiei în spațiul cultural“. Eseurile din *Retori, simulacre...* se afirmă în *Introducere*, pleacă de la constatarea mai mult decât alarmantă, potrivit căreia cultura română suferă de un imens deficit de exercițiu critic.

pag. 15

variațiuni

Clujeanul
meu preferat

luca pițu

meditații contemporane

ion crețu

Prețul plătit pentru
literatura angajată

pag. 18

Încă o piesă românească la Ploiești

Horia Gârbea

De curând, un reporter de la radio mă întreba cum mai e cu premierele pieselor românești și nu puteam să nu recunosc: stăm mai bine. Asta și pentru că unii dramaturgi se pliază la programele teatrelor și, pe lângă piesele lor, propun dramatizări și adaptări care le aduc satisfacția unor premiere. În fond, nu e cu nimic mai ușor în a dramatiza un text față de a scrie unul original. Că e ușor cred numai cei care se apucă fără să aibe habar ce înseamnă să scrii de fapt teatru. Mă bucur așadar că Radu Macrinici autor prolific și deprins cu scena, a avut de curând o nouă premieră, La Ploiești, cu o piesă după Ion Creangă, în timp ce Alchimistul îi merge bine la Odeon.

vizor

Nu toată lumea știe, dar Teatrul "Toma Caragiu" din Ploiești se distinge și prin atenția acordată dramaturgiei contemporane românești. Meritul considerabil, ca să nu zic exclusiv îi aparține lui Lucian Sabados, teatrolog, regizor și director al acestui teatru.

Lucian Sabados nu doar că ține să monteze el însuși cât

mai multe piese autohtone de la Caragiale la Breban și de la Mihai Ispirescu la Radu Macrinici (acum cu **Peripețiile bravului soldat Ivan Turbincă**, adaptare liberă a poveștii lui Creangă), dar nu renunță nici la realizarea muzicii de spectacol care este totdeauna unul dintre punctele forte ale reprezentației. De altfel regizorul-director este și un eminent pianist de jazz.

În această montare, Lucian Sabados mixează muzică de Nicu Alifantis și Mahler, aceasta și coregrafia având un rol esențial în conturarea acțiunii și personajelor. Piesa lui Macrinici actualizează cu har și mult haz textul lui Creangă și îl mixează cu **Dănilă Prepeleac**. Să nu uităm că el s-a încumetat mai demult la dramatizarea **Poveștii poveștilor**.

Un personaj important devine Moartea, excelent jucat de Andrei Vasluiuanu (cunoscut și pentru rolul din filmul **Furia**). Sfântul Petru este o ipostază obișnuită pentru Ilie Gălea care face des pe sfântul ghiduş în reclama savuroasă de la RAI de Murfatar. Diavolul, excedat de excesele bahice ale lui Ivan este Alexandru Pandele secondat de un Aghiuță tip Puck jucat de Mihai Calotă. Iar Marian Despina are misia dificilă de a da chip lui însuși Dumnezeu. Se achită cu brio, realizând cel mai bun rol al său. Partitura cea mai grea îi revine protagonistului, obligat să stea non-stop în scenă. Adrian Ancuța este potrivit pentru acest rol, joacă plin de umor dar și cu o notă melancolică în varianta de compoziție a bătrâneții obosite a lui Ivan. "Ivanul" de la Ploiești este un spectacol vesel dar profund. Dramaturgul și regizorul său pot fi mulțumiți. Dintre sfinți, Creangă îi privește zâmbind.

Colaboratorii noștri
(Rodica Mureșan, Ion Roșioru, Onoriu Colăcel, Niadi Cernica, Florica Zaharia) scriu frecvent și-n revista condusă de Ion Beldeanu. Bine!

Director:
Marius Tupan

Colectivul de editare:

Mariana Bunescu (tehnoredactor)

Responsabil de număr:

Bogdan-Alexandru Stănescu

Redactori asociați:

Horia Gârbea; Daniel Nicolescu;

Ioan Es Pop; Stelian Tăbăraș

Revista „Luceafărul“ este editată de Fundația Luceafărul, cu sprijin de la Uniunea Scriitorilor din România și Ministerul Culturii și al Cultelor

Redacția și administrația:

Calea Victoriei nr. 133. București, sector 1, telefon 212.79.94, fax 312.96.93

e-mail: fundatia_luceafarul@yahoo.com

Cont în lei: Banca Comercială Română, filiala sector 1, Calea Victoriei nr. 155.

Număr de cont: 2511.1-1543.1/ROL

Cont în valută: 472161601590

ISSN - 1220-627X

Tipar: SEMNE '94

Abonamentele se pot face la toate sucursalele RODIPET și la oficiile poștale din țară.

Revista noastră este înscrisă în Catalogul publicațiilor la poziția 2048.

Stelian Tăbăraș

Veriga lipsă

Intre paradoxurile cunoașterii se numără unele ipoteze, posibilități sau virtualități care, chiar dacă nu pot fi argumentate științific, tehnic, nici nu pot fi contestate cu același tip de argumente. Nu mă refer aici la forme perfecte, realizate după un perpetuum mecanism mental, cum ar fi îngerul, grifonul, licorna etc., pe care, dacă le-am întâlni cu adevărat, le-am și putea încadra în "încrângăturile lui Darwin"; locul lor, liber, se află, ca un negativ, "așteptându-le".

În plină eră cosmică, mult după „istoricii pași pe lună“, cei „atât de mici pentru om, dar atât de mari pentru omenire“ (deși unii contestă aselenizarea, spunând că în vid steagul n-ar fi avut cum să se

rinoceri, n.n. - e atât de odihnitor!“)

Însă nu doar involuția pune în pericol specia umană, ci și oprirea ei într-un punct al civilizației pe care, din varii motive, e silit să o accepte: iată istoria unui japonez, uitat din vremea celui de-al doilea război mondial într-o insuliță, unde avusese ordinul de a păzi un obiectiv militar; rămas acolo, singur, peste treizeci de ani, n-a vrut să renunțe la misiunea sa decât în urma unui contraordin primit, dacă nu de la comandantul ce-l plasase acolo, atunci „măcar“ de la un superior al aceluia. I l-a dat însuși împăratul.

Dacă există într-adevăr involuție, desigur e mult mai rapidă decât evoluția. Ajung uneori câteva generații, ba chiar una singură, sau și mai puțin. Într-o țară vestită prin civilizația și democrația ei am fost martor la o grevă generală. Cetățenii, exemplu de cinste și disciplină comunitară, nu mai cunoscuseră de decenii așa ceva. Circulația mijloacelor de transport, abundența din magazine, curățenia străzilor păreau acolo un dat. Dar iată ce s-a putut constata, în ajunul grevei, într-un magazin urias: mai întâi, cumpărarea unor cantități incredibile de pâine. Apoi, după terminarea pâinii, a fost lichidată toată făina și drojdia. Apoi paste de făinoase, laptele praf și diferitele conserve. Au venit la rând cartofii... Fenomenul care depășește argumentul instinctului de conservare controlat s-a petrecut însă în acel magazin la ultima oră. Cum unii mai apucaseră ceva din articolele dorite, iar alții nu, cei din categoria a II-a furau căruțurile încărcate ale norocoșilor, îndată ce aceștia întorceau capul după o altă marfă sau luau mâna de pe mână. Se ajunsese la altercații, chiar bătăi în regulă. Mi-am amintit acolo, atunci, nu doar îmbrâncelile mioritice la celebrele tacâmuri de pui (restul cărnii mergea la *esport*), ci și o veche întâlnire cu istoricul Constantin C. Giurăscu, căruia i se pusese o întrebare despre cursa înarmărilor: „Cum e posibil ca omenirea care a cucerit... etc., etc., să continue cursa morții?“ Bătrânul istoric, trecut prin multe, a răspuns: „Specia umană are câteva sute de mii de ani vechime. Sub poșghia celor aproximativ doar două milenii de civilizație se află volume imense, determinant, de sălbăticie!“

Da, sălbăticia poate a dispărut... „dar raza ei abia acum/ luci vederii noastre“.

nocturne

fălfăie... mă rog, unii își permit să li se - scuzați - fălfăie în continuare), niște persoane credibile științifice au emis ipoteza că Pământul nu este rotund, ci ar avea o formă... de „ou ochi“, sau de disc. Polul Nord ar fi în centru, iar toată circumferința ar fi Polul Sud. Partea „cealaltă“ a discului n-ar putea fi nici călcată, nici cunoscută, din motive de „a patra ipostază a materiei“. Ipoteza nu pare a contrazice vechile și aceleași argumente geometrice susținând forma rotundă (mai precis de geoid) a planetei noastre.

O altă ipoteză, de-a dreptul îngrijorătoare, contrazice darwinismul în însăși afirmarea lui cea mai de seamă: originea și evoluția omului. Fără să nege raportul om - maimuță umanoidă, această nouă teorie îl inversează: maimuța s-ar trage din om! *Din omul decăzut* - urmare fie a „delăsării“ lui în fața unui belșug natural, fie a izolării de colectivitatea rațională. Ipoteza ar răspunde și unui neajuns al darwinistilor: problema negăsirii încă a „verigei lipsă“ din lanțul evoluționist uman. Cultura ne-a pus la dispoziție, de-a-lungul anilor, parabole (mai ales scrise) ce ar putea constitui atât argumente pro ale involuționistilor, cât și contra (în consens cu Darwin): Robinson, eroii lui Golding din „*Împăratul muștelor*“, Mowgli, tema din „*Rinocerii*“ lui E. Ionescu (un personaj îi și spune lui Béranger: „vino și tu - între

la limită

Anarhismul poate fi o metodă revoluționară - nihilismul este un antiumanism integral, sau (eventual nesincer) este o capcană întinsă umanismului spre a dinamita rezistențele unei civilizații pe care ulterior ar putea să o domine promotorii lui. Anarhismul nu este singura cale de a revoluționa lumea - alte variante pot consta în excluderea, oarecum chirurgicală, a unei părți a existentului, care este înlocuit apoi cu o realitate conformată diferit, gândită după reguli și principii noi și, prezumtiv, mai bune. Avangardele sunt revoluții - în fapt, sau drept potențialități, deci programe revoluționare mai mult sau mai puțin devenite acte - care tulbură (au tulburat), agită, reinnoiesc universul culturii. Exemplu: avangardismul corespunzător încercărilor revoluționare de extindere limitară, definită, urmărind obiective exacte, poate fi foarte bine aflat în futurism. Avangardele de tip revoluționar anarhist au ca prototip suprarealismul, pe

plus, principiul central din marxism, știut fiind că materialismul istoric invocă prioritatea economicului asupra culturalului. În doctrina hegemonistă, culturalul se impune politicului și, eventual, acesta domină apoi economicul. Pentru moment nu avem de ce să ne interesăm de relația politică-economie; aceea însă care leagă cultura și politica este mai mult decât importantă din unghiul civilizației. A controla cultura, a o invalida, a o deforma, a o orienta pe o cale diferită de aceea pe care a evoluat în chip spontan nu este fără consecințe asupra omului, națiunilor și statelor - a dezintegra o cultură revine la a putea domina ființa umană, la a aliena, într-o importantă măsură, conducerile politice, inclusiv cele democratice (sau în primul rând acestea), care structurează, în parte, măcar exterior societății civile, viața națiunilor. Există un anticulturalism, anarhist, nihilist, care tinde să exercite, așa cum am mai spus, o teroare în cultură, în lumea actuală și nu în ultimul rând în cultura română, în legătură cu care în primă instanță se poate invoca inocența, dar subsecvent este cu mult mai

**caius traian
dragomir**

când nihilismul își află perfectă întrupare artistică în calitate de dadaism. Ce au urmărit toate aceste curente? Desigur a crea o nouă artă, sau a opune artei o nonartă, o artă, autentică sau falsă, definită prin concepte opuse aceluia pe care s-a fundamentat creația anterioară. Ce au dorit să genereze revoluțiile, sau la ce au aspirat încercările și doctrinele revoluționare? La a produce o nouă societate, sau la a transforma ființa umană într-o entitate anti- și implicit nonsocială. Cultura, în general, a avut parte, până recent, mai curând de revoluții pe care am putea să le numim blânde, decât de adevărate revoluții - ele au căutat să creeze o lume alternativă pe termen lung nocivă, ori distructivă, față de aceea a culturii existente, dar s-au angajat prea puțin în demolarea directă a acesteia. Adevăratul anarhism, adevăratul nihilism nu s-au văzut însă triumfând decât deasupra ruinelor existentului. În prezent, în cultură se ajunge la formele unor evoluții radicale, de tip terorist extremist. Între țintele terorii culturale au figurat, în România, Eminescu, Arghezi, Stănescu, Preda, Camil Petrescu, Noica, pentru a nu vorbi decât despre cei cu adevărat importanți și mari. Când este în discuție intoxicarea unei civilizații se poate gândi - explicativ - precum despre incendierea templului Dianei din Efes; niște nulități încearcă să-și facă un nume prin crimă intelectuală, calomnie, deturnare de sensuri valorice. Să fie vorba oare numai de atât?

Antonio Gramsci - ideologul comunist cunoscut, personalitate centrală a Kominternului și șeful partidului marxist italian - a fost autorul tezei „hegemonismului”. referitoare la rolul culturii în istorie. Conceptul de hegemonie al lui Gramsci implică principiul că a domina o cultură anumită revine, în ultimă instanță, la a avea asigurată câștigarea conducerii politice a societății purtătoare pentru respectiva cultură. Istoric vorbind, convingerea comunistului italian nu a fost lipsită de suport - într-un anumit sens ea inversa, în

Anticulturalismul - inocență sau perversitate?

realist să i se releve o malignă perversitate. Nu am în vedere, când spun aceste lucruri, comploturi, organizații constituite, structuri funcționând coerent ci, poate, doar o atmosferă cultivată când și când, generată cu grijă, sau cu o cinică agresivitate voalată. Curente, indivizi, tendințe participă la un anticulturalism care nu mai trebuie, acum, nici a fi definit, nici exemplificat și nici explicat.

Că Antonio Gramsci avea mai multe dovezi în susținerea tezei sale este evident. Evoluția culturală a Europei Occidentale, în particular a Franței în perioada iluministă, a condus la Marea Revoluție și, ulterior, la întreaga schimbare a universului politico-social european. Filosofia germană, prin opera lui Fichte, sau arta muzicală a lui Wagner alcătuiesc o puternică bază pentru constituirea Imperiului German. Stânga franceză și germană interbelică, dar mai ales postbelică au ținut sub control multă vreme politica Occidentului - la anunțarea conferințelor de presă ale lui Jean-Paul Sartre ministerele de externe ale câtorva mari puteri așteptau înghetate efectele. Mickey Mouse, cowboy-ul, rocker-ul și Barbie au fost și rămân agenții culturali principali ai politicii mondiale a Statelor Unite.

Cu toate acestea, dacă într-adevăr cultura poate capta politica, respectiva cultură nu înseamnă că poate fi contrafacută - realismul socialist, revoluția culturală chineză sau ceaușistă s-au constituit în puncte slabe ale respectivelor sisteme și nu în elemente de susținere ale acestora. Lucrul se întâmplă și în legătură cu anticulturalismul - anarhismul și nihilismul cultural vor facilita, indirect și involuntar, intrarea lumii într-o epocă de mai solidă cultură.

Teza lui Gramsci afirmă că prin cultură se poate atinge un scop ținând de sfera puterii - valoarea tezei privește fie că teoreticianul respectiv a înțeles ori nu acest fapt exclusiv latură promovată a lucrurilor. Este stupid să se pretindă că prin incultură se poate obține vreun rezultat, fie acesta și trist. Prin incultură nu se evidențiază decât dimensiunea nevoii omenești de cultură. Cauza ultimă a colapsului comunismului a fost calitatea sa culturală slabă. Exemplul trecutului recent este relevant pentru destinul anarhismului și nihilismului cultural actual.

acolade

Inginerii propagandistice

**marius
tupan**

Pe când eram la facultate, la Casa Studenților din Capitală avea să se organizeze o întâlnire cu o delegație de la Uniunea Scriitorilor, în care se aflau, printre alții, Zaharia Stancu, Alexandru Piru și Șerban Cioculescu. Îi numesc doar pe ei, fiindcă ceilalți invitați nu prea au contat, de vreme ce autorii pomeniți, crezându-se vedetele momentului, au acaparat discuțiile. În febra acestora, a fost de-ajuns să intervină ironiile colegului meu de grupă, Dumitru Radu Popa, ca toată comedia să se sfârșească dramatic, iar finalul întrunirii să devină penibil. La o judecată rece - și în timp - cei care au conștiința literaturii și mijloacele eficiente să o evalueze știu că protagoniștii de atunci, întrecându-se în vorbe și nu în opere, nu mai prezintă astăzi vreo mare importanță. Fenomene asemănătoare întâlnim mai ales acum, grație persoanelor dolidora de infirmități, care, asemenea actorilor disperați, acceptă orice rol, numai să fie trecători pe scenă. La radio, la televizor, în cadrul unor anchete sau cu prilejul lansării unor cărți, ne cad în auz fraze prefabricate, purtate cu nonșalanță de la un microfon la altul. Deseori, oratorii se lustruiesc doar pe ei, fără a avea vreo conștientă cu volumul în dezbateri publice. În vâlmășagul mărturisirilor, unii recunosc că nici măcar nu au citit cartea, dar promit că o vor face în curând - deși avem îndoiele! -, atunci când le va permite timpul. Iar, dacă zăresc în aglomerație o grație, râvnită nu numai de ei, nu ezită să o numească și să o elogieze pentru participare, ca și cum asta era principalul scop al lansării. Să nu ne facem prea multe iluzii. Astfel de prezentatori nu s'întodeauna din domeniul literar, profesori care, chiar și fără opere, au totuși o recunoaștere în spațiul universitar, ci, drăgăliță Doamne, așa zisele vipuri: foști sportivi, negustori, magnați, moderatori de televiziune, toți aceia care-și caută apologetii pe toate undele și pe diverse canale. Uneori, chiar prin galerii. Ce deșiră și cum grăiesc, e deja o altă poveste.

Există o solidaritate a panglicarilor, pe care cu greu ai putea-o contracara. Un scriitor veritabil se ferește de penibil și nu acceptă să vorbească despre cartea lui un novice, indiferent dacă emisiunea acestuia are rating și, automat, prezența lui la manifestare aduce un număr mare de participanți. Pe când un mediocru, dorind popularitatea cu orice preț, recurge la tot soiul de artificii, în speranța că se va impune rapid în conștiința publică. Într-o astfel de situație, e de la sine înțeles că nonvalorile, care au suficiente și perverse metode de a-și face publicitate, pentru o vreme a fișul, pe când autorii veritabili, fără relații și inginerii propagandistice, sunt ignorați și marginalizați. E de la sine înțeles că nici cărțile nu li se citesc. Se creează astfel falșa imagine a unei literaturi secătuite, caduce. În aceste condiții, un distins critic literar, pentru care am o deosebită stimă, Matei Călinescu, absent câteva decenii din țară, deplânge soarta literelor contemporane, defazările artistice și izolaționismul cultural, când situația nu-i atât de neagră pe cât o vede domnia sa. Nu operele de amploare lipsesc, ci modalitățile noastre de a le pune în valoare. Păi, dacă mediocritățile dețin controlul asupra unor domenii, cum ai putea să le înlături? Probabil, într-un singur fel: stimulând comentarii de prestigiu să revină în arenă. Dar, se pare, jenați de atâtea strategii grețoase, nu mai au nici un chef să se expună.

mariana cris

Portretistul Gabriel Dimisianu

Atunci când, în 2000, a publicat **Lumea criticului**, Gabriel Dimisianu a observat cu stupeoare că tocmai secțiunea de evocări ale mediului nostru literar s-a bucurat de o foarte bună primire. La aceste câteva portrete de scriitori contemporani, comentatorii au descoperit harul narativ al criticului. Văzând că acele câteva „portrete” s-au bucurat de atenție, Gabriel Dimisianu a continuat să scrie și altele, reușind să închege o carte pe care a publicat-o la sfârșitul anului trecut la Editura Eminescu. **Amintiri și portrete literare** este cartea în care cunoscutul critic ne face demonstrația unui foarte bun portretist și fin observator atât al vieții literare, cât și al realităților noastre de dinainte de decembrie '89.

Dacă în critică Dimisianu este un spirit mai degrabă contemplativ, cumpănit în judecată, în **Amintiri și portrete** descoperim un foarte bun povestitor, care știe să așeze în pagină întâmplările timpului pe care l-a trăit. Sigur este foarte greu să despați, printr-o linie groasă, actul critic de realizarea textului literar în sine. S-a spus de multe ori că îndeletnicirea de critic poate să ascundă un scriitor ratat. Însă Gabriel Dimisianu, prin **Amintiri și portrete** dezmente această afir-

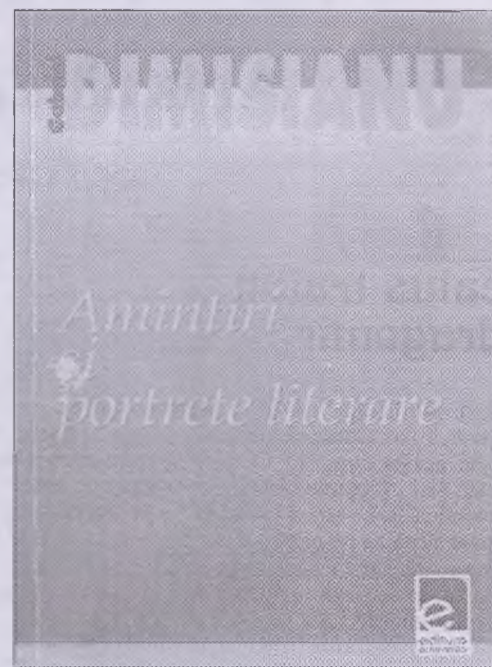
cronica literară

mație. Maniera în care narează întâmplări cu și despre scriitori ne relevă o înclinație a criticului spre harul povestirii. Criticului îi place să povestească, să construiască personaje. În fapt, pentru el Zaharia Stancu, Argezi, Tudor Vianu, Ury Benador, George Ivașcu, Geo Dumitrescu și mulți alții sunt personaje care acționează într-o lume schematică, într-o lume a cenzurii politice. Nu poți să spui că unul este mai important decât altul. În această frescă a realității românești, ce cuprinde aproape trei decenii, „personajele” se mișcă, vrând parcă să ignore toată tragedia în care trăiesc. Se întâlnesc laolaltă vechea gardă a literelor românești cu tinerii, pe atunci, scriitori. Povestitorul îi aduce în textul literar cu multă grijă, cu acea condescendență pe care o are față de colegi. Este uimitor cum acești colegi de breaslă se transformă în scriitura lui Gabriel Dimisianu în „personaje” absolut credibile. Atenția naratorului mai este îndreptată și asupra atmosferei de epocă. Cu migala unui bijutier, autorul construiește întocmai epoca în care i-a cunoscut pe mulți dintre confrății lui. Era la sfârșit de proletcultism, când, terminând facultatea, a fost angajat ca redactor la „Gazeta literară”. Curios este că nu întâlnești nici o undă de revoltă. Poate numai o melancolie, care este bine ascunsă la finele frazei. Textul curge, ca o muzică de Chopin în fapt de seară, când molcom, când ironic sau autoironic. Ca fin observator al psihologiei umane el descoperă în personaje laturi comportamentale bine ascunse de acestea

publicului larg. Iată, spre exemplu, cum l-a descoperit pe Argezi în apartamentul său de la parterul micului bloc din Piața Aviatorilor: „Ce m-a izbit îndată au fost pașii mici repezi făcuți de Argezi, siguranța mișcărilor de om în toată puterea. Imaginea contrasta flagrant cu aceea a neajutorării fizice pe care o aveam despre poet de la cele câteva apariții în săli publice. Acolo pășea încet, ezitant, sprijinit în baston și ținut totdeauna de braț de atletul Barutu. Aici, în schimb, în spațiul intim, Argezi se mișca dezinvolt, fără baston și fără Barutu”. Aceeași atenție asupra detaliilor comportamentale o are și atunci când îl întâlnește pentru prima dată pe romancierul - pe nedrept uitat - Ury Benador. „Scund, rubicund, purtător al unui cap leonin și al unor ochelari cu margini groase și multe dioptrii, sta două ore nemișcat în colțul său, cu brațele încrucișate pe pânțele și cu buzele strânse. Îmi părea o zeităte indică încremenită în impenetrabile tăceri pe care, de altfel, nimeni nu i le tulbura”. La fel ca și la Argezi, pe Ury Benador Dimisianu îl descoperă altfel acasă. Din taciturn, autorul romanului **Ghetto veac XX** s-a transformat într-un volubil, un om cu umor, mai ales că tânărul critic - pe atunci - îi recenzase în „Gazeta literară” romanul **Gablonz Magazin Universal**. Mergând de la atenția acordată nuanțelor comportamentale, Dimisianu regăsește o legătură biunivocă între operă și manifestarea diurnă. Așa se întâmplă cu „personajul” Ion Caraion. „Felul de a se manifesta în lume a lui Ion Caraion se poate spune că avea un corespondent în cele două fețe ale lirismului său: una «întunecată», «nesociabilă» și alta «radioasă», «prietenoasă», dacă e să simplificăm, una marcată de viziuni sumbre, de grimase, de proiecțiile «nevrozei» («noi am scris cu nevroză pe ziduri» e un vers memorabil al lui Ion Caraion), iar alta deschisă candorilor, gingășiei, grațiosului și ludicului, trăsături perceptibile, acestea din urmă, nu numai în poeziile sale pentru copii (care de altfel nu sunt niciodată pentru copii)”. În demonstrația pe care ne-o face Gabriel Dimisianu cu această carte stă și atitudinea pe care povestitorul o are față de „personajele” sale. O oarecare sfiiciune față de personalitățile unor Tudor Argezi, Tudor Vianu, Zaharia Stancu, Ury Benador, Ion Caraion, Geo Dumitrescu, o bonomie față de Sorin Titel, chiar și față de controversatul Paul Georgescu. Dimisianu recunoaște că în personalitatea lui Paul Georgescu coabitau ciudat două componente: una dogmatică și una liberală. Însă dincolo de asta, Paul Georgescu, care a condus o vreme „Gazeta literară”, a reușit la sfârșitul deceniului șase să adune în jurul ei poezi ca Nichita Stănescu, Cezar Baltag, dar și pe cei înregimentați la Steaua: Grigore Hagiu, Mircea Ivănescu, Vera Lungu, Nicolae Breban, G.R. Chirovici. De altminteri, în epocă, între cele două publicații exista o înțelegere tacită.

Însă dincolo de arta de portretist, prozatorul Dimisianu este și un povestitor. Întâmplările, uneori melancolice, alteori hazoase sunt țesătura de bază a acestor povestiri.

„Mâniile lui George Ivașcu” este o povestire plină de haz, dar și de o ușoară melancolie. În această povestire, marele gazetar este personajul principal, cam iute la mână, după cum ni se povestește. Bine a fost că Roger Câmpeanu - Dumnezeu să-l pome-nească acolo unde este! - și împerturbabilul Mihai Pascu au temperat mânia maestrului. Povestitorul Dimisianu recunoscând și astăzi că George Ivașcu „în vremuri nespuse de grele pentru cultura română, a jucat un indiscutabil rol benefic”. Tot o povestire plină de har este și „Amintiri dintr-o tipografie”. Era la începutul activității de critic și publicist, când naratorul a practicat și corectura. La „Gazeta literară”, corectori, pe vremea aceea, erau Matei Călinescu și Modest Morariu alături de experimentații Ionel Marinescu și Mircea Popescu. Ca să ajungă la biroul unde lucrau, ei trebuia să treacă prin sala zețării și linotipurilor. Curând, naratorul (eul auctorial) avea să-și dea seama că, împreună

cu tinerii lui colegi, trei zile din săptămână era captiv al tipografiei. În tot acest timp, petrecut la tipografie, se încingeau discuții nesfârșite pe subiecte mărunte. „Amândoi, noii mei prieteni, mă cuceriseră prin apetența pentru umor, Modest ilustrându-se prin promptitudinea remarcilor tăioase, sfi-chiuitoare, prin «înteruperile» malițioase, care îl descumpănneau o clipă pe preopinent, iar Matei prin felul înșelător, perfid prin care mima gravitatea, seriosul, când el de fapt glumea. Admiram la Modest suplețea gândului și iuțea reacțiilor, iar la Matei logica impecabilă și implacabilă. Viața era în acei ani cum era, posomorâtă, cenușie, neoferrind trăitorilor în acel orizont motive prea multe de bună dispoziție. Deseori ni le inventam” - descrie prozatorul. Poate că tocmai din acei ani, ai începuturilor literare - pentru că, de ce să nu recunoaștem și actul critic este un „fel” de literatură - Gabriel Dimisianu „cocea” la propriu aceste povești.

Scrise într-o discursivitate blândă, povestirile lui Gabriel Dimisianu din **Amintiri și portrete literare** înseamnă un drum pe care criticul a început să-l pietruiască încă din anii de debut literar. Poate că „lucrarea” va fi terminată cu eroi din afara lumii literare. Să sperăm că arta de a povesti nu se rezumă numai la lumea literară.

Statuile geniale și canonizatorii lor

**bogdan-alexandru
stănescu**

Am reprodus acest citat tocmai pentru a arăta că un om atât de intransigent, cum este Ileana Mălăncioiu, nu merge cu cenzura corectitudinii politice până acolo încât să treacă peste importanța unui poet ca Nichita Stănescu pentru micile inmuri închinare regimului. Deși situată în aria simbolică a Adevărului literar și artistic, scriitoarea se află departe de a-l califica pe poet drept cea mai clară dovadă de "mistificare morală și estetică". Avem de-a face cu o judecată echilibrată, echilibru sesizabil atât în cântărirea moralității, cât și în cea a esteticului. Cred că aici se află adevărata cale pe care exegeza ar trebui s-o urmeze.

împietriri, sau când nu mai există în carne și oase? Imaginea devine obositoare, spațiul simbolic pe care-l acordăm "admirației" este suprasaturat..

"Dincolo de neobișnuitul dar al improvizației și de abilitatea cu care se mișcă în spațiul imaginarului, Nichita Stănescu a avut și o viziune coerentă asupra lumii. Dacă asemenea centri tensionali sunt diseminați în diverse părți ale operei, fără a fi găsiți într-o dispunere lineară, nu înseamnă că o anumite ordine ar fi absentă. Se pot urmări elementele capabile să contureze nucleul unei viziuni care, dacă va câștiga în complexitate pe parcursul creației, se va putea regăsi, în datele sale fundamentale, în diversele momente ale ei." Este vorba, așa cum ați înțeles din cuvintele autorului, de o decupare, de o afereză executată în materia lirică, pentru a putea izola, apoi ordona acele elemente ale imaginarului nichitastănescian ce pot contura un *Univers*.

După cum am priceput eu, unele utilizate sunt cele ale fenomenologiei imaginarului, în special cele preluate de la Bachelard și de la Rudolf Otto. Cel de-al doilea va oferi conceptele (religioase în primă instanță) ce descriu impactul avut asupra vizionarului de către imaginea smulsă *materiei lirice în absolut*, pe când Gaston Bachelard este, practic, panoplia din care sunt preluate instrumentele hermeneuticii. În plus, retorica lirismului este abordată din punctul de vedere al Grupului. Alte referințe critice ar fi Gilbert Durand, Paul Ricoeur, Albert Beguin etc. Nu cred că Vasile Spiridon a neglijat vreă carte sau vreun articol dedicat poetului, din zona criticii autohtone. Din acest punct de vedere, preponderența citatului și a referinței critice obosește ochiul cititorului, în dauna unei lecturi "liniare".

"Lirismul paradoxal stănescian - efect al potențialității hibride și al derutantei modificări a predispozițiilor spiritului creator - stă sub semnul a două mituri divergente: cel amfonic, al zidirii, și cel osirian, al fărâmițării, după cum explică Doina Uricariu. Numai de la ele plecând putem înțelege «primitivismul» imaginativ (antropomorfizări, zoomorfizări) și alteritatea eului ca expresie a sacrificiului, prezente în operă. Impresia de intelectualism lăsată onora dintre noi este dată de neluarea în seamă a scrierii «figurative», prin care autorul **Nodurilor și semnelor** a crezut că poate să însumeze multiplele expresii ale gândirii (inclusiv cele științifice)". Aici se găsesc și cele două noduri ale demersului adoptat de Vasile Spiridon: autorul va urmări traseul "gândirii" lirice, de la **Argotice** până la **Ordinea cuvîn-**

"Sunt întru totul de acord cu dvs. că nu se pot schimba ierarhiile literare punând umărul - la propriu - pentru a-l împinge pe Constantin Abăluță înaintea lui Nichita Stănescu ori pentru a-i face loc și lui Petre Got. Dar asta nu mă împiedică să refuz reducerea la absurd prin care mă constrângeți să optez pentru un poet aflat oricum în «cartea de recitare», chiar dacă el ar putea reprezenta cel mai bine actuala «convenție literară». Dacă e după mine, prefer să le las elevilor o minimă posibilitate de a alege. Or, lucrul acesta nu e posibil în condițiile în care totul e redus la un singur nume. Fie și al «președintelui Baudelaire», ca să închei prin cuvintele lui Nichita."

(Ileana Mălăncioiu, în convorbirile cu Daniel Cristea-Enache).

telor, în principalele sale două tendințe, de a integra în total, și de a disemina (osirian, cum foarte bine spune Doina Uricariu), mimând o falsă lipsă a coerenței poetice.

Foarte interesant mi s-a părut **Epilogul** lui Vasile Spiridon, care abordează atât moralitatea poetului, cât și excesiva și timpuria sa clasicizare. Cred că autorul a intuit aici tonul just: "Departee de a înfrunghia un poeta vates, Nichita Stănescu a rămas, se pare, pentru totdeauna imatur în... gândire, un adolescent întârziat, în vreme ce un model etic, o conștiință reală a contemporaneității, a unei epoci, impune prin «ma-

cronica literară

turitate», «seriozitate» și «implicare», iar nu prin refugiu în paradisurile artificiale aburite de alcool ori prin comiterea de gesturi extravagante sau plebeene" sau "Compromisul major pe care l-a făcut a fost cu sine însuși, cu harul său poetic: și-a risipit forțele, propria-i înzestrare și dreptul la timp, chiar dacă a fost unul dintre puținii scriitori care au rămas lăuntric neatârziți de ideologia comunistă. Pentru cei mulți, care nu au depășit încă stadiul tribal al nevoii de idoli, Nichita Stănescu a devenit un mit colectiv despre care nu se mai știe (și nici nu mai interesează) ce a scris cu adevărat."

Într-adevăr, cred că acest studiu, prin care Vasile Spiridon revine la text, prin care reușește o abordare serioasă, o trecere în revistă a bibliografiei critice, este lovitură cea mai bună pe care un critic o poate da statuii, pentru a descoperi ceea ce conținea cu adevărat: palimpsestul textual, straturile în care se aștern intuițiile poetice. De așa ceva avem nevoie, nu de eternul și impotentul encomion folosit de cei ce nu știu de fapt ce vor să spună: "O atitudine îngrijorătoare este marcată de faptul, ce ține de profetismul de cafea literară, că i se insinuează poetului traiectorii imaginare după moartea sa. După cum nu poți judeca un autor pentru ceea ce nu a scris, tot așa nu îl poți acuza pentru gesturi pe care le-ar fi făcut dacă ar mai fi trăit..."

Am în fața ochilor un studiu apărândându-i lui Vasile Spiridon, intitulat **Viziunile "învinsului de profesie" Nichita**, studiu dedicat aceluiași Nichita Stănescu. Ceea ce m-a izbit de la bun început a fost chiar coperta cărții, pe care o puteți admira și dumneavoastră. Este vorba despre un clișeu "imagine", demn de pus alături de imaginea Luceafărului poeziei românești, care-i urzica pe T.O. Bobe în celebrul număr al Dilemei. Poetul, cu mâinile întinse a zbor/răstignire, cu ochii închiși și capul plecat în dreapta, gata parcă să primească vizita muzei, sau să moară pe altarul poeziei... Ce poate fi mai dăunător pentru un poet? Nu multe ar fi acele postaze. Demersul acesta encomiastic (plastic-encomiastic) are ca rezultat pe termen lung (dacă nu chiar mediu) transformarea scriitorului în statuie, împietrirea sa. Nu cred că exagerez dacă asemuiesc privirea artistului "imortalizator" cu cea a Gorgonei. **Obiectul reproducerii** ar trebui să întoarcă spatele și să privească în oglinda scutului. Dar ce te faci când acest **obiect** e măgulit de asemenea

valentin iașcu

O rice antologie de autor este echivalentă cu un examen de conștiință artistică, ce se susține din când în când, pentru a se verifica pe sine și pentru a-și asigura energia pentru un nou avânt. La fel și această antologie, **Planeta de poet** (Editura MJM, Craiova, 2003) semnată de Patrel Berceanu. Asigurarea de sine este însă în acest caz inutilă: poetul este pe deplin format, în condiții excelente, iar el este conștient de aceasta. Nu cred că el a întocmit-o exact pentru ce trebuia: să atragă atenția altora că există chiar la nivelul anunțat. Într-adevăr, eu însumi auzisem de un poet cu acest nume, dar nimeni nu m-a încurajat cum că ar fi ceva mai mult decât notabil. La finele cărții autorul transcrie câteva vorbe vizibil elogioase care au fost rostite sporadic de către niște scriitori cu nume sonore, mai toți poeți: Gabriela Melinescu (în 1974, la debut), Constanța Buzea (una dintre poetele de mare talent, care a întâmpinat favorabil și pe drept mulți tineri poeți), Dinu Flămând, Marin Sorescu ("o voce lirică distinctă, versuri pline de o energie frumos transfigurată

galaxia cărților

în imagini neîntâmplătoare"), Traian T. Coșovei și alții. Mai puțini critici: Alex. Ștefănescu, Marius Ghica, craioveanul Constantin M. Popa, Al. Cistelean. S-ar zice că nu a primit puține laude la scenă deschisă (dacă tot lucrează în teatru) și totuși, vorba lui Dumitru Radu Popescu (alt om de teatru) (chiar despre cel ce semnează spusa): "toți au vorbit pe rând, dar nu s-au adunat la un loc să o spună în cor". M-a chiar iritat faptul să descopăr de unul singur și destul de târziu, după trei decenii, un poet puternic și profund personal (ca să nu zic original). Cu siguranță vor mai fi fiind astfel de cazuri, toate cauzate de improvizația și stilul "urechist" care a funcționat și mai funcționează, acum chiar mai "abitir", în critica noastră profund "literară", dată fiind practica "gogoșilor umflate" (un termen la care gândesc demult și pe care voi vrea să-l demonstrez atunci când reacțiile adverse n-o să mă mai afecteze absolut deloc). Este o veche meteahnă românească, valabilă de la literatură până la politică, să se ridice în slăvi slujbași mediocri și să fie neglijate adevăratele valori. Așa și cu Patrel Berceanu: autor a cinci cărți solide, constituite, fără mania imitației (a pastizei subtile), fără spirit de "haită", singur și constant pe un drum care-i aparține, abia de intră pe ici pe colo în vederea distribuitorilor de "glorie" (și de premii literare). Dar acesta-i mai mult năduful meu, nu și al autorului (sper), pentru că el pare a fi mulțumit cu ce are. Fericit!

Antologia e compusă din cele patru cărți anterioare, răspândite pe parcursul a trei lustri (din 1976 în 1991) și se deschide cu un grupaj de versuri recente, **Cer secund**. Volumul se deschide cu o "cruzime" intitulată **Geneză**: "acum poezia se naște din ce nu gândești/ lucruri născute pe genunchi." Exact asta nu face

Planeta poetului

el în continuare, ci, dimpotrivă, își îndreaptă spinarea, atacând cu demnitate până și starea politică actuală a țării. Țin să comentez aceasta, pentru că am în față una din rarele poezii politice (pe care nu le-am suportat niciodată - Eminescu n-a scris niciodată așa ceva, de pildă), care au avut darul să mă capteze, neavând nimic de-a face nici cu festivismul (penibil), nici cu invectiva (vulgară și profitoare, chiar și atunci când era semnată curajos, pe vremuri de Ana Blandiana sau Mircea Dinescu), ci alegându-se tot în aria poeticului, politicul fiind un ușor pretext, mai mult o temă oarecare, la îndemână. Surprinzătoare sunt cele vreo cinci scrisori care încep cu **Dragă mătușă Europa** din care citez pe a cincea: "în precedentă noastră epistolă/ îți mulțumisem pentru sfaturi și pentru plantele-acelea minunat colorate/ le-am dăruit copiilor să-și facă hăinuțel și femeilor să gătească bucate/ Acum darurile matala trimise cu avionul/ ne-au depășit toate așteptările/ și ne-am împodobit pridvoarele caselor/ ulița mare și toate gările." Dar nu aici e punctul de rezistență al poetului, e doar o curiozitate. Într-o economie de limbaj și metafore, poetul se deplasează fluid între fraza aforistică, aproape sentențioasă și demonstrația limpede și aproape retorică. Iată o **Bunătate rapidă**, ce și-o spune sieși: „*fiindcă e bun Dumnezeu mereu mă împiedică să scriu acel vers capital*". Frumoasă și mult mai detaliată, dar

nu în exces, este pledoaria ingenioasă despre trecerea timpului și acțiunile lui de cenzură din **Zâmbete de neînțeles**, la care fac doar trimiteri. Surpriza cea mai mare este că se observă din volumele publicate în urmă cu aproape trei decenii (șase lustri), că poetul publica la fel de liber, fără autocenzură, cum ar fi, aleg la întâmplare, **Tu fără teamă**: "tu care simți cu toată ființa/ că naștere mai sfântă/ ca lacrima nu e/ tu fără teamă pierde-te în iarbă/ nu o povară-i este/ talpa ta/ ci prieten de visare." E o poezie extrem de curată, cum sunt toate din carte, ca o pânză pictată cu minim de culoare, studiate fiind doar nuanțele, tonurile și puținele umbre. Iată și un fragment de curaj neostentativ, pronunțat firesc și direct (de mirare cum a rămas în volumul **Poeme în mărime naturală** din 1983): "așa se face că partea cea mai bună a lucrurilor/ și-a întors fața de la noi/ cât sânge mai este/ se scurge-n noapte și-n molozuril' timpul cumpără totul chiar și nimicul/ dar vinde numai lozuri."

Sigur că Patrel Berceanu nu scapă, dar nici nu se ferește de influența lumilor în care trăiește: cărțile și teatrul. Aluziile livrești nu-l sperie, dar nici nu se lasă dominat de ele: Apollinaire, Goethe, scena sau decorul. Un poet, Traian T. Coșovei remarca: "Versurile lui Patrel Berceanu se disting printr-o disponibilitate teatrală. Această trăsătură asigură mobilitate, surpriza unor neașteptate schimbări de ton și registru." (1990). Notasem și eu, ca o concluzie: inevitabil spiritul scenei la acest poet care a trăit mai toată viața în teatru. Caracteristica esențială a versului său e rostirea simplă, directă, în neîncetată replică la ceva, dar cu o putere de convingere neașteptată. Vine aceasta din energia scenică, de acolo unde simplitatea se regizează, se exersează până dispar toate urmele travaliului.

1) **Vânătoarea promisă**
(Costel Stancu),
Editura Marineasa

5) **Mircea Nedelciu, un apogeu al postmodernismului românesc**
(Nicolae Borlovan),
Editura Marineasa

2) **Gara de Est**
(Lucia Negoită),
Editura Cartea Românească

6) **Din culise totul se vede altfel**
(Emil Cătălin Neghină),
Editura Axa

3) **Povestea unui suflet**
(Aurel M. Buricea),
Editura Danubiu

7) **Nesfârșit**
(Veronica Teodorescu),
Editura DU STYLE

4) **Invazia**
(Emanoil Toma),
Editura Printeuro

7) **Insula albă**
(Literatură contemporană la Dunărea de Jos),
Editura EX PONTO

„T emnița cea mai de temut este aceea în care te simți bine“. Citind aceste vorbe ale lui N. Iorga, cum pot să nu mă gândesc la C. Noica?

Septembrie 1999, la Oradea. M-am simțit ca un cadavru dezghețat peste un secol, nimerit într-o lume necunoscută. Oamenii sunt complet înnoiți, localurile par mai mari, altfel zugrăvite, altfel luminate, cu personal necunoscut. Întreb câteva tinere despre câte un chelner, despre câte un lăutar de odinioară. Habar n-au. Nici nu erau poate născute când, cu douăzeci și unu de ani în urmă, părăseam urbea ce părea atât de „a mea“. Cele două-trei cunoștințe întâlnite au un aer de strigoi. Chelnerița Maricica, ajunsă șefă de local, grasă, de nerecunoscut, are amabilitatea de a-mi oferi o masă gratuită (eram însoțit de George Brăghescu). Domnul Trifa, fostul vecin, apare cu un doberman uriaș de care mă ciocnesc noaptea pe stradă (cred că e cel mai mare câine pe care l-am văzut vreodată, mi l-amintește - cum s-ar fi putut altminteri? - pe Nero, cel care, din fericire, și-a petrecut cea mai mare parte din viață la Oradea). Noutate: lângă treptele Teatrului, prostituatetele, dintre care una blondă, cu un minunat cap de bacantă, stau aliniate precum niște concurenți la start.

Cât de neașteptat se manifestă câteodată „darul“ poeziei, căzând s-ar zice „absolut din întâmplare“! Iată-l pe unul din beneficiarii săi: N.U. Funciarmente, tipul e un „fante de obor“, tot mai fanat (a ajuns a-și căni părul), „isteț“ și răzbătător, cu aerul cuiva care-și face loc cu

memorii

coatele într-un local aglomerat de periferie. Rădăcina psihologiei sale este seducția primitivă. Gesturile sale poeticești au și ele o trufie grosolană, ca și cum ar fi dorit a suci rapid capul unei slujnice. E „rebel“ din teribilism, nu doar în raport cu lumea terestră, ci cu lumea celestă. Nu o dată în stihurile sale dă cu tifa lui Dumnezeu. În rest, „curios“ și bârfiger, instabil și intrigant cât încape, mânat de interesul cras care-i poate acorda chiar un grad de entuziasm în adulare. Evident, nu te poți simți bine cu un asemenea individ, însă nici nu acceptă ușor să te cerți cu el. Are mereu replici șmecherești, o elasticitate care-l face pe moment „simpatic“. un mic sistem de paratrăsnete viclene. Nu e largul său dacă nu atrage atenția asupra sa. Nu-ți poți da seama în ce măsură se supralicitează în forum intim sau doar pe dinafară, ca un efect de „cuceritor“ vulgar. Se vrea „altfel“, mereu „interesant“, singular, asemenea mahalagiului care locuiește-n fața ferestrelor mele, cu care am „bucuria“ de a mă vedea zilnic și care abordează sacouri roșii sau galbene, socotindu-se deștept foc, irezistibil, „cel mai tare din parcare“. Dar, vai, poetul târgului face parte dintr-o categorie pe care am ajuns a o cunoaște suficient de bine datorită lui O.C. și el „viclean copil de casa“, pe care l-am avut în preajmă la începutul deceniului opt la Oradea și căruia îi rămân îndatorat pentru lecția ce mi-a oferit-o!

V.P., când mă vede cu câinele Vulpiță: „trebuie să mă feresc, animalele sunt imprezvizibile“. Eu: „oare oamenii nu sunt mult mai imprezvizibili?“

Am intrat într-o legendă sordidă. Scriu în cărciumi de unde nu mai ies niciodată, mă

Fișele unui memorialist

Gheorghe Grigurcu

droghez („un auroloc al literaturii române“, conform formulei Purtătorului de servietă al domnului E. Simion), ba am devenit și criminal (aș fi ucis o femeie cu autoturismul pe care-l conduceam; un domn jurnalist din Amarul Târg îmi spune, abia stăpânit, că întâlninduma, dă mâna cu un asasin, părint dezamăgit de explicația mea cum că a fost vorba de o fractură la picior provocată unei femei care nu s-a asigurat la traversarea șoselei)...

Genul de autor despre care se spune: „îl știu“ sau „am auzit de el“...

Nu sunt convins că poeții „pornografi“ de azi (de la Emil Brumaru la Mihail Gălățanu și la puzderia de tineri găzduiți în „Vatra“) îl cunosc pe un precursor al lor, Camil Baltazar, cu volumul său intitulat **Strigări trupești lângă glezne** (1927), ilustrat de Marcel Iancu și tipărit într-un tiraj redus. O carte foarte rară în somptuoasa-i licențiozitate, pe care mi-a înfățișat-o chiar autorul său, cu prilejul unei vizite ce i-am făcut-o acasă, la finele anilor '60.

Sentimentele adânci nu se pierd, după cum s-ar părea, în masa prozaică a vieții curente, ci se conservă un timp indefinit, așa cum unele relicve organice se păstrează în anumite straturi ale pământului.

Chiar dacă sunt zile în care mă văd nevoit a-mi cumpăra hrana cu bani împrumutați, îi mulțumesc lui Dumnezeu că n-am ajuns a suferi de foame. Precum o pasăre a cerului, trăiesc fie și din fărâmiturile vieții...

Dan Ciachir îmi comunică la telefon solidarizarea domniei sale cu opiniile mele privitoare la Nichita Stănescu: „cred că veți rămâne pentru ele în vederile favorabile ale posterității. Nichita nu e chiar un geniu. Câteodată e chiar găunos“.

„Tipul uman european este în pericol de dispariție, deoarece omul a devenit prea carnivor și procrează urmași puțini, au tras semnalul de alarmă participanții la Congresul Mondial al Antropologilor, care are loc la Florența. «Este foarte îngrijitoare analogia care poate fi observată între tendințele demografice actuale și dispariția, în urmă cu 70.000 de ani, a omului Neanderthal, care populase odinioară Europa și care a fost înlocuit de omul originar din Africa», a declarat agenției italiene de presă ANSA profesorul-antropolog Brunetto Chiarelli. În opinia sa, dispariția strămoșului de Neanderthal a fost determinată de obiceiul său de a mânca prea multă carne, ba chiar de canibalismul său. Mai exact, dispariția aceluia strămoș a fost cauzată de formele străvechi ale prionilor de atunci, care provoacă actuala boală a vecii nebune. Spre deosebire de omul de Neanderthal, Homo Sapiens, care i-a locul, se hrănea cu vegetale și pește. Cultura omului european consumă mai mult decât este necesar pentru a trăi. În plus, actualii locuitori ai continentului nostru sunt foarte leneși în privința reproducerii. Profesorul italian consideră că ar fi extrem de dificilă refacerea echilibrului efectelor demografice ale modelului cultural

actual al omului european. Poate doar introducerea maternității obligatorii, crede el“ („Adevărul“, 2003).

Iată interpretarea pe care o dă Meister Eckhart gonirii negustorilor din templu: „Sunt negustori toți care se feresc de păcate mari și care ar fi cu dragă inimă niște oameni buni, făcând fapte bune, pentru slava lui Dumnezeu - așa cum sunt posturile, veghile, rugăciunile și orice altceva, orice altă faptă bună -, dar le fac numai pentru ca Domnul să le dea ceva în schimb sau pentru ca în schimbul acestor fapte Domnul să facă în favoarea lor ceva plăcut: ei sunt negustorii... ei vor să dea un lucru pentru a avea un altul și vor de fapt să se târguiască cu Domnul nostru...“ Altfel spus, deosebirea dintre morala practică, funcțională și morala gratuită, morala în sine.

Dintr-o epistolă a unui scriitor stabilit în Occident: „Ion Simuț, acest cioclu al poeziei...“.

Citesc în „Dacia literară“ un text de doar două pagini, „spart“ de nu mai puțin decât 39 (!) de referințe bibliografice. Cât pentru o întreagă carte! Natural că astfel ideile devin rumeguș. E greu să reții ceva.

„Un bărbat din Croația, considerat cel mai norocos om din lume, deoarece a supraviețuit după șapte accidente majore, a câștigat la loterie, cu primul bilet pe care l-a cumpărat în 40 de ani, informează site-ul Ananova. Frae Selak, în vârstă de 74 de ani, care a câștigat la loterie un milion de dolari, a scăpat de la moarte în 1962 când trenul în care se afla a deraiat și s-a răsturnat într-un râu înghețat. Accidentul s-a soldat cu 17 morți, însă el a reușit să ajungă la mal. După doar un an de la acest accident, a căzut dintr-un avion DC-8, când ușa acestuia s-a deschis brusc. De această dată au murit 19 persoane, însă Selak a aterizat într-o căpiță cu fân și a scăpat doar cu răni ușoare. În 1966, autobuzul cu care călătorea s-a prăbușit într-un râu, pentru ca în 1970 să scape după ce mașina lui a luat foc pe o autostradă și a explodat imediat ce el a părăsit-o. În urmă cu trei ani, o pompă de benzină a căzut accidental pe motorul încins al mașinii lui și a trimis flăcări prin sistemul de aerisire. În 1955 a fost lovit de un autobuz, dar a scăpat cu răni ușoare, iar în anul următor mașina lui s-a izbit de un camion, Selak reușind să sară într-un copac, înainte ca autoturismul să se prăbușească într-o prăpastie. Pe lângă aceste accidente, croatul a mai fost încercat de patru șecuri în casătorie. După ce a câștigat la loterie, Selak a precizat: «cred că și căsătoriile mele au fost un dezastru». apoi a adăugat că intenționează să-și cumpere o casă, o mașină, uniaht și să se căsătorească cu iubita lui, care este cu 20 de ani mai tânără ca el“ („Adevărul“, 2003).

Drumul

Aceasta nu mai poate da înapoi.
Ne vom încovoia ca niște căpițe de fân.
Până atunci să fim mândri unul de altul,
și să ne bucurăm de fiecare clipă.

Drumul a pierit cu desăvârșire.
Au arat și amintirea lui.
Din sălcii n-a mai rămas nici urmă,
numai eu dacă le mai pomenesc.

Când ajungeam la capătul drumului
mă năpădeau amintirile.
Carele cu fân pe spinarea lui lăsau urme,
prin inima lui eram însoțit la plecare.

Și noi suntem asemenea lui
Ni se vor șterge și urmele, nu peste mult!
Numai eu voi lăsa chipul tău într-o carte
și va mai rămâne în lume o zi sau două.

Gândul veșniciei nu mă stăpânește.
Peste pământuri, departe, mă uit și îmi spun:
ne vom încovoia ca niște căpițe de fân,
și aceasta nu mai poate da înapoi!

La Râpa Morii

Fii martorul fără tăgadă
și-naltă rugul tău acum,
din vatră-n vatră să se vadă
ce nu s-ar fi putut altcum,
când erai umbra ta de fum
din deal în deal, din vale-n vale,
din palmă-n palmă de pământ,
dintr-un mormânt în alt mormânt,
cu vitejie și cu jale.

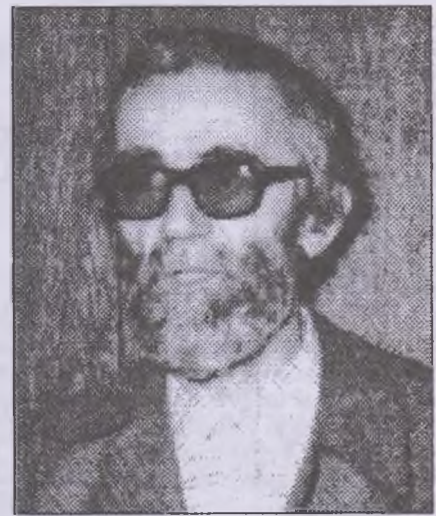
Dar când au fost acele lupte
și s-a legat acest îndemn
prin locurile dedesubte
sub semnul crucilor de lemn,
din scrisul cărora însemn,
în cimitirele gorgane
unde s-au strâns ca un convoi
copii țării transilvane
și-ai Judecății de apoi?

Parcă demult, în alte vremuri,
parcă prin alte tulești,
o toamnă-n care te cutremuri,
în care știi că mai ești,
mai pomenești ca din restriști,
împrejumuit cum vîi, de bruma
pământului ori de zăpezi,
în drumul tău întors acuma
spre locul tău în care crezi.

Pe miriștile-mprăștiate
sub stranii înghețări de gips,
prin ceață prind să se arate
vedenii de Apocalips,
la Mureș, ca la râul Styx,
din herghelii încremenite
ca un nechez oprit în frâu,
cu năzărire de copite
în coarna clăilor de gnu.

Un mușuroi, cât o cetate.
Un șanț, decung nebănuit.
Târâți cu ranițele-n spate
sub cerul sur, încremenit.
Urcușul nu le-a fost menit
la cei ajunși lângă fântâna
de întuneric, înadins,
cu fruntea coperind țărâna,
cu sângele-n pământ prelins.

La Râpa Morii tot mai suie

ion horea

cei smulși din malurile vîi,
de unde apa-i mai gălbuie
și mai ascunsă-n bălării,
ieșiți din steoanele pustii,
întorși parcă din alte ere
pe coasta prinsă de răchiți,
în urmărire rătăciți
la cuibul de mitraliere.

Pe Mureș parcă-i gheață ruptă
ori plute vin cu geamăt mult,
soldații clătinați în luptă,
luați de-al gârlelor tumult
într-un război de mai demult.
Adu-ți aminte, erai unul
mănat în rânduri și chemat
la țărnul rupt, crucificat,
în glasul locului, străbunul.

Dă-mi Doamne vorba gurii tale,
pe-aceste dealuri de blestem.
din deal în deal, din vale-n vale,
la groapa lor să te mai chem,
cât frații lor le mai suntem,
dă-mi locul lor de odihnire
pe continuituri, sub acăți
din lumea lor să te arăți
când clopote vor da de știre!

Sloboade gândul meu să spuie
ca într-o jertfă din altar,
că nu-i o țară-a nimăruie
mormântul lor fără hotar
încins de-al munților pieptar,
cât ochii mei mai pot să vadă
pământurile câte sunt
în jertfa sângelui lor sfânt,
și câtă liniște-n ogradă!

Dă-le puteri fără prihană
în drumul lor să cate drept
cătrecâmpia transilvană,
la ceasul ultim, înțelept,
pe care-n lumea lor l-aștept,
când în adânc, dureri prea multe
le vor întoarce-n amintiri
povestea singurei iubiri
din câți vor fi s-o mai asculte.

Într-un amurg fără uitare,
din care văi au apărut,
să fie țării-n apărare
Eroul său necunoscut,
și câte drumuri au bătut,
duși din istorii în istorii,
sub cerul sfâșiat și gol,
dintr-un ocol în alt ocol,
soldații de la Râpa Morii?

Et in Itaca ego...

arina lungu

O carte nouă îl poate surprinde, în primul rând, pe autorul ei", afirma Aurel Rău, în introducerea la volumul **Alcinous și zarva peștorilor**. Pe acest ton al paradoxului și jocului insistent căutat de aluzii livrești, autorul își poartă cititorii - ca o gazdă curtenitoare printr-o Itaca redefinită drept patrie a Muzelor. Să poposim "acasă" la celălalt, pare să sugereze titlul, atunci când acest "celălalt" este poetul, artistul, scriitorul, în multiplele lui ipostaze contemporane. Întotdeauna un "el", ar putea comenta, reprobator, un observator familiar cu experiențele criticii feministe. Dincolo de accidentalul pur biografic, trebuie remarcat că în amintirile literare ale lui Aurel Rău, personajului feminin îi revine un alt rol. Acela al unei Penelope devotate, ocrotind creația "marelui călător" printru astre, și de multe ori ființa lui pieritoare de aici, de jos. Cazul doamnei Dorothy, soția lui Saint-John Perse, păstrătoarea semnărilor înlăturate de poet în plin proces de creație, atunci când atenția îi este îndreptată către ceva nou. Sau al doamnei Cornelia Blaga, Cerber vigilant în anticamera bolnavului rebel.

E evidentă irelevanța unor etichetări de tipul "stereotipii ale unei societăți patriarhale". O expresie care ar fi primită cu nedumerire de sensibila doamnă Ramsay, prototip al bucuriei de a dăru. Până la epuizare și dincolo de ea. Dar cui (nu) i-e frică de Virginia Woolf?

stop cadru

Itaca lui Aurel Rău devine astfel o (a)casă a literaturii în care eroii se confruntă - liric sau epic - pentru a dobândi favorurile grațioasei Doamne. De aici, poate, imposibilitatea inversării genurilor, dincolo de condiționarea impusă de materialul autobiografic brut. Cert este că, înfruptându-se din avutul spiritual al favoritului Atenei, peștor în casa Muzelor, noul Alcinous nu uită să-și asigure gazda de devotamentul său cavaleresc. Figurile marilor sunt în permanentă încadrate de "prezențe minime favorabile", gata să facă legătura între ei și restul pământenilor, sau să o des-facă, în funcție de meritele aspirantului. În acest ritual, intrarea în grațiile doamnei devine primul pas spre revelație. Deși adorată, Penelopa rămâne în fond o figură de anticameră, o umbră, o presimțire a unei absențe. Existența ei dobândește sens doar în măsura în care este întregită de o prezență masculină, în mod evident dominantă.

Dar i se poate reproșa oare pelerinului că a preferat să se adape numai la anumite izvoare, ca astfel să-și coloreze harta peregrinărilor în nuanțele mitice preparate în laboratorul inefabil al afinităților literare și personale? Nu atât timp cât se recunoaște ca Autor al propriei sale istorii, creator suveran datat jocului și farsei, regizor al unui carnaval cu măști antice...

Deși în mod incontestabil o remodelare artistică a memoriei, cartea urmărește firul unui destin individual - așa cum sugerează prețioasele ilustrații cu iz de album personal. Se țese ca o broderie ficțională, însă în jurul unor fire ferme de realitate biografică.

Altfel, ecurile acestui gen hibrid - memoria - par să vină de undeva, de departe, de la începuturile literaturii europene - poate, cu Homer însuși - și autohtone cu venerabilul Dinicu Golescu.

Volumul e plin de forfota unei săli de banchet, sau a unui foaier de teatru unde se schimbă impresii pe ton familiar, iar păreri contradictorii par mai puțin agresive decât în lumina reflectoarelor. Reunește grupări, atitudini, stiluri de viață diferite, al căror numitor comun pare să fie doar întretărirea, la un moment dat, într-o împrejurare "fastă", cu destinaul autorului. E, însă, mai mult decât atât. Domină,

în fiecare relatare, voința îndârjită de a trăi prin cultură, de a menține viața în subordinea Artei, indiferent de modalitățile folosite, care pot fi, de altfel, antagonice.

Se conturează - în aparență dincolo de intervenția regizorală a autorului - tipuri și crezuri artistice. Poate nu întâmplător amfitrionul din primele pagini ale cărții este Saint-John Perse, care schițează în câteva fraze o *ars poetica* modernistă: "Vivre en poète e expresia repetată de câteva ori. Cum s-ar formula mai explicit un canon atât de aspru, antidot încetărilor, și care anume? Poetul nu fiindcă există cititori scrie, ci pentru a găsi o rațiune existenței, pentru că nu poate să nu scrie, mi se răspunde. Un conțentativ, un meditativ în fond, care-și locuiește subconștientul. Un însingurat, une *salle bête* trăind *n'importe où*, neînfeudat irosirilor, conectată la universal, *aux sources de son être*." (16)

Albatros stânjenit de aripile-i gigantice atunci când se coboară în cotidian, Poetul devine astfel figură mitică, preocupată exclusiv de dialogul cu sine însuși. Artă în sine se desprinde de viață, devine o identitate de sine stătătoare. Orice abdicare de la aceste exigențe echivalează cu transformarea Poetului în simplu scriitor - argat al scrisului, dominat de forțe exterioare estetice, cum ar fi gustul publicului, aprecierea criticilor, siguranța materială. Chiar munca de tipărire, de așezare în pagină, de corectare și verificare a propriilor manuscrise ține mai mult de domeniul artistului decât de cel al poetului - se confesează Saint-John Perse în continuare.

De aici se merge până la o clasificare a autorilor canonici europeni în "artiști" și "poeți". Ca întotdeauna, puțini sunt cei care pot satisface exigențele scriitorului față de confrății literari. Câteva nume trec cu greu bariera autoimpusă; cele mai multe, autori consacrați, adulați, li se refuză accesul. Printre ei, Valéry și Apollinaire. Se confirmă acea ciudată incapacitate a scriitorilor de a fi receptivi la un stil diferit de cel propriu, o limitare deliberată a viziunii, paradoxală tocmai pentru că survine în cazul acelor indivizi înzeștrați cu o sensibilitate ieșită din comun.

De cealaltă parte a oceanului, purtător al unui mesaj complet diferit, Allen Ginsberg operează o simbioză postmodernistă între cultura "maselor" și cea a "elitelor". Poeziei dedate experimentului tehnic i se asociază firească jazzul, a cărui origine se leagă de ideea de improvizație și de interpretare creativă a unui motiv inițial. Artistul american promovează "literatura în acțiune", ferm ancorată în sociologie, conectată la viață, la sociologie, până la identificare. Dincolo de munca de creație, care rămâne undeva în fundal, poetul se impune în primul rând ca un entertainer, un om al spectacolului, abil în variatele modalități de a cuceri și a păstra vie atenția publicului.

Rădăcinile acestei atitudini sunt adânc înfipte în solul tradiției americane, inaugurată de bardul rătăcitor, Walt Whitman. Contactul cu celălalt este ridicat la rang de valoare prima. Constituie mai mult decât simpla comunicare, devine în fapt un mod de a trăi arta, fără de care scrisul în sine nu ar avea nici o relevanță. „Se lasă din nou simțită satisfacția pentru evenimentul premiului. De ce nu? E o confirmare a ceva ce ți-a angajat întreaga viață, o consacrare. Pentru ce, altfel, scriem? Iar întrebarea, fără nici o țință, e însoțită de un râs al privirilor care s-ar traduce prin: de ce, altfel, ne jucăm scriind?”

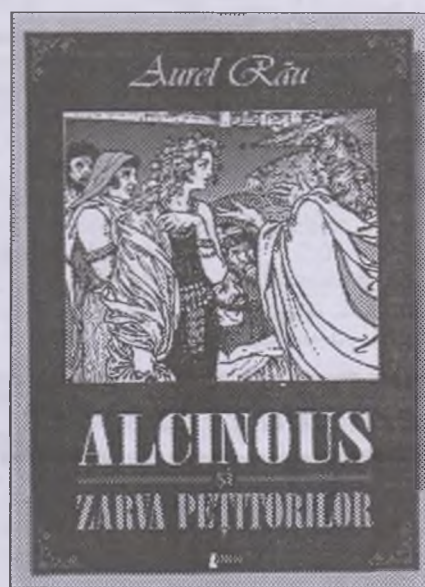
Spre deosebire de Saint-John Perse, care se retrage reticent într-un colț obscur atunci când este confruntat cu magnetofonele ziariștilor, Ginsberg se mișcă cu dezinvoltură în lumea spectacolului. Publicitatea este căutată, întreținută cu mijloace ingenioase. Pentru ei, steaua poetului nu strălucește solitar, difuzând o lumină orbitoare, dar rece, ci se coboară în mulțime, și, asemenea dalelor celebrând starurile de la Hollywood, se amestecă în pavaj fără teama de a fi strivită sub pașii trecătorilor: "Adus la aur, la slavă, Poetul este în același timp despuiat de orice distanță. Îl uși o clipă astfel pe monstrul acru din toate țările, cu miros de noapte încărită, care mai mult îmbrâncit iese dintre confrăți pe scenă, scoate cu mâini tremurânde hârtia din buzunar sau cartea,

o strofă pe dinafară nu știe, își suie pretențios ochelarii pe nas, tușește, începe, se bălbăie, vers clasic, vers liber, câteva aplauze, sau multe, după public, și se retrage în postura de albatros pe puntea lui Baudelaire. În care crezi.

Pe străzi, în holul hotelului, la mese, Ginsberg al autografelor și fotografiilor dezgheață orice asprime" (163, sublinierea mea).

Adeziunea autorului pentru primul model poetic este strecurată abil printre rânduri, fără însă a nega o anumită fascinație față de arta de causeur a lui Ginsberg. Cultura română, în special în perioada postbelică, a cultivat cu îndârjire modelul artistului detașat de social, ca sfidare față de exigențele realismului socialist, și de programul literaturii "angajate". Această opțiune a părut, la momentul respectiv, singura formă posibilă de rezistență, și, cu siguranță, nu îi pot fi negate anumite merite. Regretul de a nu fi generat mai mult zgomot și mai multă furie" (238) pe scena socială persistă, totuși, în discursul critic postdecembrișt. Ceea ce înseamnă, în fond, că starea de grație, izolarea dincolo de real, nu exclude culpa neimplicării.

Drama poetului contemporan se traduce ca dilema unei conștiințe lucide, sfășiate între tendințe opuse - una de autoconservare, prin creație, și alta de salvare a celorlalți prin sacrificiu de sine. Aceste tendințe sunt rezumate convingător de C. Noica și

M. Vulcănescu: unul supraviețuind "întru" cultură, și acuzat ulterior de colaboraționism, celălalt pierdut pentru cultură, dar devenit unul dintre puținii, și atât de necesarii, martiri al unei societăți marcate de o criză acută a valorilor.

În acest context ar trebui poate discutate imaginile evocând mari scriitori români activând în perioada comunistă. Pentru Blaga, Arghezi, Bogza, tranziția de la efervescența perioadei interbelice la restricțiile regimului totalitar a reprezentat, în mod indiscutabil, o traumă profundă, cu implicații greu de evaluat la nivelul eului artistic și ontologic. Aurel Rău îi surprinde în momente ulterioare perioadei de acomodare, în care lupta cu cenzura a devenit rutină, iar supraviețuirea - în sensul menținerii contactului cu cititorii, ci lumea exterioară - o problemă de ingeniozitate și, de multe ori de negociere. Un Arghezi hărțuit de pretențiile unui gazetar obscur, dar continuând să-și păstreze simțul umorului și energia, convins că a coda într-o problemă minoră e totuna cu a-ți pierde credibilitatea pentru totdeauna. Un Blaga "în marea trecere", aplecat spre pământ de mâna destinului, dar creând în acest timp poezia zborului și a luminii. Aurel Rău alunecă cu abilitate de la mit la real, de la medalion literar la jurnal obiectiv, conștient parcă de răspunderea pe care și-o asumă în încercarea de a fixa în pagină momente din viața celor care au reprezentat, pentru o generație întreagă, adevărații eroi legendari.

Eroi de care a avut nevoie pentru a merge mai departe, pentru a-și păstra încrederea în întoarcerea adevăratului stăpân. Poate Ca, de fapt, asta era și speranța secretă a peștorilor. Singura soluție care ar fi pus capăt acestei stări, pelungite la nesfârșit, de așteptare, de amortire, cât și confruntării de orgolii, ar fi fost revenirea mareului călător. Odiseu era

(continuare în pagina 23)

viorel dianu

Căsătorie de-a piezișul

Pe terasa restaurantului mai apăruseră două perechi. Una dintre ele îi recunoscu și îi salută pe Pietreni. Probabil că și în salon se mai ocupaseră locuri. Se lăsa seara, începea să curgă lumea. Distracția pomea să se înfiripe, întinzându-se desigur în timpul nopții, când va atinge apogeul, neconținând până dimineața. Și?... Ce dacă? Să petreacă oamenii! De-aia trăiesc.

În ochii Olimpiei se iviră brusc, aparent fără nici o noimă, două lacrimi, care crescuseră, crescând, până se revărsară peste gene. Se prelinseră cu viteză spre pomeții obrazilor și de acolo se prăvăliră pe masă. Următoarele, cu un debit subțire, nu mai po-

cerneală proaspătă

posiră în colțurile ochilor, neîntâmpinând obstacolul celor dintâi, și urmară lejere părțile croite de acelea, fără să se mai rostogolească însă, ci rămânând agățate de pomeți, sclipitoare. Altminteri, fața Olimpiei arăta destinsă, fără nici o grimasă. George urmări cursa celor două rânduri de lacrimi mut și, într-un fel, fascinat. Aproape curios să vadă ce se mai întâmplă, dacă alți stropi se vor năpusti peste cei suspendați și le vor face vânt la vale. Ochii verzi, ai soției, nu mai produsese însă și a treia serie de lacrimi și își recăpătarea încet-încet luminozitatea, iar boabele de pe obrazii, dimpreună cu dărele lăsate de ele, prindeau să se zvânte.

- Olimpia! imploră George cu glas sugrumat, trezindu-se din scurta hipnoză.

Întinse mâna peste masă, să ajungă la degetele soției, să i le mângâie. Cuvinte mângâietoare nu găsea. Nu se aflau. Nu putea decât s-o implore: să nu mai plângă, să nu mai plângă... De când îi pâlise încercarea asta, cu Bogdan, o surprindea adesea așa: stând calmă pe fotoliul din sufragerie, sau pe pat, în dormitor, ori pe taburetul din bucătărie, cu obrazii umezi de lacrimi. Îl tulbura atât de tare plânsul soției! Dar nu găsea cuvinte consolatoare. Cum nici acum.

- Ne-a frustrat Bogdan de cea mai mare bucurie care le e dată părinților.

- S-a frustrat și pe sine...

- Ce nuntă frumoasă i-am fi făcut aici! Și am fi fost cu toții fericiți.

- Dacă el a crezut de cuviință altfel...

- De ce? De ce?...

- Numai Dumnezeu știe, Olimpia... Numai el.

„Legalizarea căsătoriei va avea loc sâmbătă, 10 iulie, la Oficiul Stării Civile al sectorului 6, str. Drumul Sării 105. Lângă căminele Panduri. Vom fi doar noi doi și nașii. Vom da pe la Dragoș, să-l luăm și pe el, dacă vrea să meargă. Atât. Cununia religioasă o vom celebra într-altă zi.“

Văzând-o pe Nina servindu-și noii clienți, Olimpia își șterse obrazii. Fata trecu și pe la masa lor și le turnă restul de bere în pahare.

- Nina, ați început sezonul nunților?

- Sigur că da. Și mâine avem una.

- Și cum sunt?

- De vis... Localul nostru e de prima clasă.

- Așa...

Fata făcu fulgerător în minte toate asociațiile și se strălucimă:

- A, vă interesați pentru că aveți și dumneavoastră băieți. Ați venit în recunoaștere...

George se înroși probabil până la albul ochilor.

- Nina, îți zboară prea departe imaginația... Ca la școală.

Readusă cu picioarele pe pământ, fetei îi dispăru dintr-o dată strălucirea din priviri. Aureola profesorului, atât de priceput să-și înveselească elevii, nu să-i întristeze, se volatilizase și ea brusc. George trebuia s-o dreagă, ca să-și salveze reputația.

- Adică, vreau să spun, n-o să fie curând ce îți închipui tu. Dar, odată, din doi băieți ai noștri, s-o nimeri măcar cu unul să...

- Cu Dragoș, domn' profesor, se luminează iarăși la chip Nina. Că pe Dragoș îl iubeau toate fetele din liceu.

George cu Olimpia se binedispuseră sărmanii. Pe Dragoș îl uitaseră, rătățiți de scrisoarea lui Bogdan. Ca și când numai Bogdan ar fi existat pe pământ. Pietonii fură cuprinși de feroare. Își scrutară panicați ceasurile.

- Dragoș sosește în seara asta, se precipită Olimpia.

- La ce oră?

- Cu trenul de nouă și un sfert.

- A, mai e vreme, aproximă calm George, ca să-și liniștească soția.

Totuși, un neastâmpăr euforic puse stăpânire pe amândoi. Sosirea lui Dragoș va avea efecte miraculoase, transformându-le tristețea în bucurie. Vor da uitării povestea amară, stârmită de primul copil și se vor anima cu prezența celui de-al doilea. Ce bine că le venea Dragoș!... Deși, mâine, când îl va căuta Bogdan la cămin, să-l ia la căsătoria lui, nu-l va găsi. Și asta era rău.

De când rămăseseră ca doi cucuți, fără copii, existența Pietrenilor apucase pe alt vad. Nu reușeau să-și regăsească împăcarea nicicum. Parcă nu mai erau ei, cei dinainte. O strună plesnise în inima lor. Însă, ușor-ușor, și-au revenit, pentru că se învață omul cu toate, chiar și să trăiască fără copii. Iar dacă o încasează din partea unuia, sare să-i oblojească rănile celălalt.

- Trebuie să mergem să-l întâmpinăm pe Dragoș, exultă Olimpia.

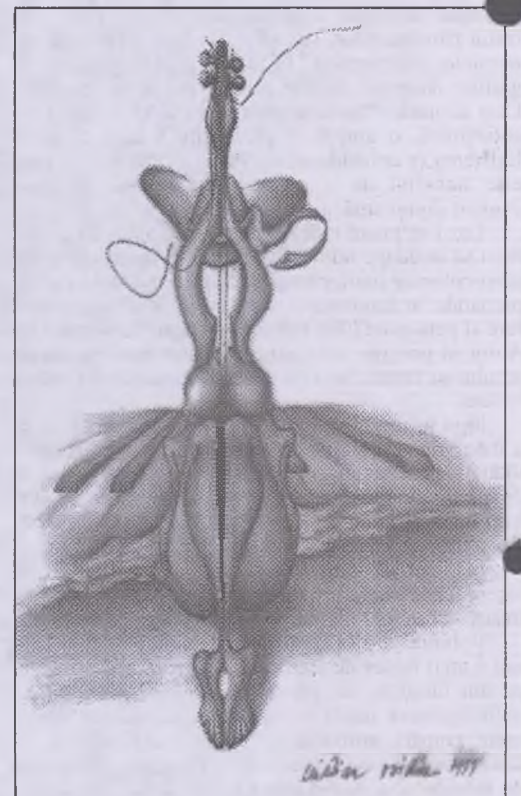
- Mergem, aprobă George, remontat întrucâtva și el.

Îi plătiră Ninei consumația (Olimpia îi plăti, că ea era cu banii). Să mai poftiți pe la noi!, și părăsiră localul. Apucară pe alt drum, pe sub pădure, pe străduța care ducea spre Monument. De acolo, de la Palatul Justiției, bulevardul îi cobora direct la gară. Ajunseră exact când megafoanele anunțau sosirea trenului. De șapte ani băteau poteca asta, din toamna în care intrase Bogdan la facultate. Începuseră cu el, să-l petreacă ori să-l aștepte la gară, și continuau acum cu Dragoș. Trenul năvăli în stație, zguduind pământul. Îl zăriră pe băiat de cum coborî scările vagonului, urmărind de la distanță, era cu un cap mă înalt decât ceilalți oameni, până se apropie și porniră înaintea lui. Îl îmbrățișară cu efuziune mai apăsată decât alte dăți, Dragoș subînțelegând și el cauza, firește.

Cât meraseră cu taxiul, păstrară nolens-volens discreția, însă de cum urcară în apartament, Olimpia îl potopi febrilă cu întrebările pe Dragoș: l-a căutat Bogdan?, și-au telefonat?, a primit vreo invitație de la el?, are cunoștință de evenimentul de mâine?... Nu, nu are cunoștință de nimic.

- Se însoară cu fata aia... Cu țiganca.

Vestea îl amuți pe Dragoș. Iminența și însemnătatea unui atare act nu ar fi lăsat rece nici pe un străin, darmite pe un frate. La rândul lor, astăzi, Olimpia cu George trecuseră printr-un șoc asemănător. Dragoș se apleacă asupra sacoșei, să și-o golească de boarfe. Mama îi preluă cămășile, bluzele, pijamalele, ciorapii, batistele murdare și le

vârî în mașina de spălat. Treningul, blugii, adidașii fură înghesuiți într-o ladă. Tratatele de chimie, cursurile de student și alte cărți își găsiră locul în sertarele bibliotecii lui George. Iar sacoșă, deșartă, fu azvârlită lângă geamantane, pe polița cea mai de sus a raftului din debara, să se odihnească până la toamnă.

- Asta mi-a fost primul an de facultate, conchise posomorît studentul.

Olimpia îl mângâie matern pe spate:

- Așa or să fie și ori să se ducă toți.

- Ca ai lui Bogdan, vrei să zici.

- Ca ai lui...

- După care, am să v-o coc și eu, cum v-a copt-o el.

- Cine știe... Voi sunteți în stare de multe.

Intrară în bucătărie. Dragoș se așeza, fără prea mult poftă, pe locul său, de care nu se atingea nimeni, dintre bufet și masă.

- Să-ți pregătesc o omletă? întrebă mama.

- Pregătește-mi. Dar voi?...

- Eu cu tatăl tău am servit mai devreme o pizza și am băut două beri, la Capela...

- Aha. V-ați destrăbălat.

- Daaa...

Părinții cu fiul se pândiră mai multă vreme, în tăcere. Fiecare îl aștepta pe celălalt să vorbească. Și nu se încumeta nici unul să înceapă. Povestea aceea, a lui Bogdan, îi inhiba pe câteșitrei. Totuși, se pare că asupra lui Dragoș apăsa obligația de-a anima atmosfera. Nu-și dădea seama?

- Dacă vreți să vă istorisesc întâmplări din viața mea studentească, vă țin până la miezul nopții. Dar dacă sufletul vă arde să aflați noutăți despre Bogdan, nu sunt în măsură să vă dau nici una.

Ce-și mai însufleți, cu vorbele astea, părinții! Mama turnă ouăle bătute în tigaie, să se prăjească, tata nu se clinti din loc. Îi mai acordau răgaz să se gândească, fiindcă nu era posibil să vină de la București fără noutăți. Nu era posibil. Să judece și el.

- Eu am fost ocupat cu examenele... De ce nu mă credeți?

Inima de mamă a Olimpiei se înduioșă:

- Te credem, dragule... Te credem.

- Iar Bogdan a fost și el ocupat cu ale lui.

- Bineînțeles. Am primit astăzi scrisoare de la el.

- Vedeti? Voi sunteți mai informați aici, Râmnic, cu faptele lui Bogdan. decât sunt eu, în București.

- În scrisoare ne spune că mâine va trece pe la tine, să te ia să-i fii martor la cununie.

- Așa scrie?

- Așa.

Omleta era gata. Poftă bună! Părinții îl vegheară pe băiat cât timp mâncă și nu mai scoaseră nici un cuvânt. Până la sfârșit, când George îngăimă:

- Suntem cu toții istoviți. Să ne culcăm.

Să se culce. Prima dată, Olimpia îl aranjă pe băiat în camera lui, apoi se retraseră și părinții, vizavi, în dormitorul lor. Se lungiră în pat, între ei cu un cearșaf strâns, să-l folosească, eventual, ca învelitoare în timpul nopții. Erau călduri mari. Lăsaseră ușile deschise peste tot. Pentru aeraj. Și să audă casa. Așadar... Lipește-te, somn, de genele țării!

Rătuită de câte griji avusese pe cap și de oboseală, Olimpia (însă și George) își uitase de rugăciunea de seară. Țâșni din pat și se îndreptă cu fața la iconă. Un minut, se rugă și se închină. George se rugă culcat. După care se aflară iarăși alături. Cu ceașful acela protector între ei. De afară, prin ferestre, inunda violentă lumina neanelor. Mâine dimineată, lumina zilei va fi și mai săcâitoare. Iar ei vor avea poftă, fiind și prima zi de

vacanță, să doarmă până la prânz. Să-și scoată paguba pentru diminețile chinuite de până atunci. Olimpia se sculă din nou și trase transparentele. Revenind, își bătu perna cu palmele și se întinse la marginea ei de pat, cu fața în sus. Încet-încet, se atenua și foșnetul străzii. Nu-i mai stânjenea nimic. Gata, să se gândească la somn. Însă ei, cu ochii deschiși, nu știu cum, numai la somn nu se gândeau. Dragoș o fi adormit?

- Dragoș, ai adormit? întrebă mama șoptit.

- Nu primi nici un răspuns. Ceea ce putea să însemne și una, și alta.

- Ce-ți veni? o dojeni George. Nu ai stare?

- Bine că ai tu!

Se întoarseră ostentativ cu spatele unul la celălalt, provizoriu desigur, până le trecea țăfna. Lui George trebuia să-i treacă întâi, și cât mai repede; cum se și întâmplă, fiindcă el se răsuci, cutremurând patul, cu fața spre spatele ei, fără s-o încercuie însă cu mâinile, avea palmele asudate, ci mângâindu-i doar omoplații și umărul cu buricele degetelor. După încă un răgaz de tatonare, reveniră amândoi cu fețele în sus, ca mai înainte, cu ochii pironiți în tavan. Ca și cum acolo s-ar fi ascuns taina care-i frământa și se îndârjeau s-o descopere.

- George, crezi că după încercarea asta vom mai fi noi oamenii de până acum?

George își luă o secundă-două de gândire.

- Nu, vom fi mai altfel, cu siguranță. Așa se schimbă oamenii.

Noapte bună!

Rămaseră cu mâinile împreunate, să adoarmă cum adormeau adesea. După destulă vreme, când nu era de așteptat să se mai petreacă nimic în noaptea asta, Olimpia zvâcni deodată de lângă George, se ridică din pat și aprinse lumina. Se îndreptă glonț spre toaleta din colț și deschise primul sertar. Găsi îndată obiectul căutat; caseta în care își ținea bijuteriile. Dinlăuntrul ei, scoase o cutiuță învelită în pluș verde, iar din cutiuță, două verighete de aur. Le contemplă, străluminată de o adâncă tristețe, clipe îndelungi, vorbind cu George fără să-și dezlipească ochii de la el.

- Le uitasem de tot, de tot... De câți ani le păstrăm?

- De cinșpe-douăzeci...

- Le-am adus de la Viena. Că la noi nu se găseau. Să le avem pentru când s-o însura Bogdan.

- Iar Bogdan se însoară mâine.

- Și-o fi cumpărat el altele?

- Și-o fi cumpărat. Că acum se găsesc și la noi...

- Dar bani?...

- Bani, într-adevăr, se poate să nu fi avut, că nu i-am trimis.

- Verighetele astea le știa și el, dar nu ni le-a mai cerut.

- Nu.

Mama le privea într-una fascinată și, cumva, îndurerată. Nu-i venea să se despartă de ele. Le juca în palmă, le suna, le cântărea... Le probă la degetele ei, își depărtă mâna, să le admire de la distanță. Erau frumoase. Doar că... Nu ajunseseră la cel care ar fi trebuit să aibă parte de ele.

- Olimpia, lasă... O să i le dăm lui Dragoș.

- O să i le dăm... Ai dreptate.

Își scoase verighetele de pe degete și le așeză pe masă, lângă casetă. Apoi, veni de stinse lumina și se culcă. George nădăjdui să se fi sfârșit cu toate pe ziua de azi.

Și, mai departe, chiar nu se mai întâmplă nimic. Decât că el..., se părea că o să aibă o drăguță de insomnie în noaptea asta. Eh, ce sunt insomniile în nopțile de vară? Că nu apucă să se lase bine întunericul și te trezești cu zorii. Iar norocul lui George era că avea la ce să se gândească. Și o să vegheze casa. Ca un bărbat vajnic. Ia uite-i: Olimpia și Dragoș dormeau ca pruncii... Se bucură pentru ei. S-ar fi bucurat, firește, și pentru Bogdan, dacă în patul lui, ar avea și el un somn bun. Mâine trebuie să fie odihnit, îl așteaptă o zi deosebită.

Propriu-zis, nu fu o insomnie perfectă: încrâncenată și plină de frământări. Ci senină și calmă. Și nici nu persistă măcar toată noaptea, căci spre dimineață George așipi și dormi liniștit vreo oră- o oră și jumătate, și încă ar fi mai dormit dumnealui ca pașa, dacă nu s-ar fi pomenit, tocmai când începeau

cerneală proaspătă

visele să se înnoade, cu Dragoș tropăind prin casă. Tropăind ca un om care se trezise definitiv și care voia să-i deștepte și pe ceilalți. Ce era cu băiatul ăsta?

- Dragoș, de ce te-ai sculat?

Se luminase, e adevărat, dar în diminețile de vară nu-ți faci somnul după lumina de afară.

- Sus, copii!... Că a sosit lăptăreasa.

Ce lăptăreasă? Olimpia cu George se ridicară în capul oaselor. Amândoi cu ochii cât cepele... Așteptam explicații. Dragoș nu se înduioșă de uluiala lor și le trase o muștruluiială ca aceea.

- Nu prea arătați odihniți... Cred și eu. Păi, dacă ați vorbit până la miezul nopții, ați aprins luminile, ați umblat prin cameră, v-ați foit în pat... N-ați fost deloc cumiți.

Ieșiră tustrei în hol.

- Dragoș, ce s-a întâmplat?

- Mă duc la București... Nu spuneți că astăzi o să mă caute Bogdan la cămin, să mă ia nu știu unde?... Trebuie să mă găsească, nu? Ori să-l găsesc eu pe el.

Părinții se scrutară cruciți.

- Te duci la București?

- Cum am zis.

- Mai ai timp să mănânci?

- Faceți-mi un pachet ușor, să mănânc pe tren. Că, în București, o să fie zaiafet...

După ce-i pregăti pachetul cu mâncare, Olimpia îi aduse din dormitor bani și cutiuța cu verighetele.

- Ia-le! Dacă vezi că nu au, și e mai mult ca sigur că n-au, dă-le din partea noastră. Să nu se însoare ca păgâni.

ștefan ion ghilimescu:

Cultură și ideologii în România

În toată lumea criticile la adresa „democrației” sunt la ordinea zilei. Ele vin din toate straturile sociale și cu deosebire de la *minoritari*, fie că sunt grupuri sau grupuscule atașate etnic, religios etc., etc., fie de la individualiști, considerați invariabil de către *oficiali*, cu un cuvânt care ar merita totuși o discuție mai nuanțată, „reacționari”. Din interiorul acestui *fenomen de respingere*, se consideră că democrația și-a pierdut cu totul atributele istorice, fiind tot mai percepută ca un complex etatist de strategii ideologice. Potrivit contestatarilor și criticilor democrației, statul aruncă în arena socială, cu o nonșalantă mârșăvie, fel de fel de provocări, experimentând tot atâtea machiavelisme *pro suo*. Ficțiunea libertății, exprimată prin votul universal, de pildă, ascunde, în concepția noilor reacționari, multiple acte de inegalitate și injustiție socială.

După *căderea cortinei de fier*, în plin asalt al adepților globalizării, Estul trăiește la ora de față efectele psihologice ale unei vaste acțiuni de clarificare și ecarisaj doctrinar, oferind spectacolul, adesea tortuos, al unei mișcări de emancipare și liberalizare a spațiului public. Pe acest fond, de pe diverse poziții, se afirmă vehement că *democrația parlamentară*, la care aceste state s-au întors, a furat și puterea poporului și tonusul individualist și energiile oricât de centrifuge ale elitelor. În fiecare țară din fostul lagăr socialist o atare gândire își are eroii, cercetașii și teoreticienii ei.

Pe un ton când arțăgos, când destul de timid, s-au auzit și în România voci, după Revoluția din '89, care clamează în spațiul cultural lipsa unor autentice înfruntări polemice și dezbateri de idei, menite să judece moștenirea trecutului, să clarifice liniile de forță ale linkurilor politice, să creeze un climat propice dezvoltării neîngrădite a producțiilor spiritului. Sunt câteva cărți, rod al unei atitudini și al unui militantism cultural de sorginte liberală, care au deschis adevărate ferestre spre orizonturile unei gândiri netimorate, lipsită de prejudecăți cu privire la meandrele istoriei românești mai vechi sau mai noi, sub bombardamentul doctrinelor care au explodat și au aruncat în aer habitudinile, mentalitățile și politica în spațiul public. Mă gândesc mai ales la cărțile lui Alexandru George *despre libertate* și atâtea întruchipări ale demoniei istoriei, sub vremi, dar și cele „mai abstracte” ale lui Lucian Boia, sau de-a dreptul „factice” ale lui Eugen Negrici. Binevenite și simptomatice din multe puncte de vedere, ele sunt însă, orice s-ar spune, flori rare...

Un volum de eseuri foarte ambițios, semnat de tânărul universitar brașovean Ciprian Șiulea, vine în sfârșit prin caracterul său oarecum programatic (*Retori, simulacre, impostori. Cultură și ideologii în România*, Editura Compania, 2003) să umple de conținut, să asigure un vector polemic integrator și să dea o semnificație acestor demersuri, propunându-și deschiderea unui dialog pragmatic și lucid despre ideologii și relațiile pe care acestea le-au întreținut și continuă să le aibă cu cultura română.

Deși nu o afirmă în mod tranșant, Ciprian Șiulea pune, cum se poate înțelege, producția culturală românească a ultimelor două secole sub semnul unui evident determinism ideologic,

spiritul critic nereușind decât arareori, după părerea domniei sale, să contrabalanseze, cum au observat și alții, „influențele și consecințele inaparente, bine ascunse ale ideologiei în spațiul cultural”. Eseurile din *Retori, simulacre...* se afirmă în *Introducere*, pleacă de la constatarea mai mult decât alarmantă, potrivit căreia cultura română suferă de un imens deficit de exercițiu critic. În mod paradoxal, pe de altă parte, chiar și în situațiile rare când el se manifesta prin vocile răzlete ale unor intelectuali de obicei prea puțin influenți, lipsa ecurilor acestui demers este evidentă până și în straturile culturii de vârf. Motivul pare a fi, și observația mi se pare perfect valabilă, obișnuința intelectualului român de a se complăce în situația de „lucrător sau colaborator la o cultură de stat a cărei misiune este producerea unui sens unic”.

De pe palierul unei exigențe politice *civile* în spațiul public (autorul nu-și arogă în acest câmp de investigație și „practică ideologică” decât dreptul legitim al clarificării de sine), Ciprian Șiulea definește *gândirea critică* drept opusul elementelor de gândire doctrinară superpuse realității. Tipul de gândire critică încercuit ca atare de autor și exersat manifest pe întreg parcursul cărții apelează la serviciul unei lucidități susținută de moderație politică fermă, scepticism și ironie. În paranteză aș vrea să consemnez că, furat de o ficțiune posibilă, îți vine să spui, încântat de cerbicia poziției inflexibile a autorului - cum în cazul eseurilor din *Omul recent* de Horia Roman Patapievici, sau altele - iată încă un „Nu” și alt Ionescu... Lăsând gluma la o parte și căutând unele explicații apropierea pe care aproape împotriva voinței mele am fost tentat să o fac, îmi dau seama că ea a fost intim determinată de sensul negativ apăsător pe care îl acordă obiectul investigației sale Ciprian Șiulea: *ideologia*.

În mod evident, nu toate ideologiile sunt respinse de politolog (ar fi și imposibil de susținut utopia unei culturi pure sau a unei ideologii exclusiv „bune”), ci doar acelea tradiționaliste, lipsite de realism și pragmatism. Excrescențele lor cu osebire sunt luate în răspăr, cântărite și întoarse pe toate fețele într-o descriere și interpretare relativizatoare de bun-simț, confruntate lucid și sistematic cu realitatea producției culturale românești de la un moment dat. Forța demersului lui Ciprian Șiulea impresionează atât printr-o vădită familiarizare teoretică în genere cu figurile ideologiei, cât și - de aici - printr-o bună mișcare a spiritului discriminator în stare să judece și să pună în relație diverse sisteme de idei. Eclectismul gândirii critice care i-ar putea fi reproșat până la un punct lui Ciprian Șiulea derivă din faptul că anumite idei „liberale” sunt abordate din perspectiva mai curând conservatoare a criticilor *imaturității politice nesfârșite* care aduc invariabil în conflict individul - și mai ales elitele - cu statul. Așa cum se recunoaște fără echivoc în lucrare, împingerea într-o atare perspectivă a dezbaterii de idei are drept scop *crearea unei atitudini mai relaxate a câmpului social de hibridizare ideologică*.

Din acest punct de vedere, abordarea din *Retori, simulacre, impostori* valorifică doar metodologia antiideologică a conservatorismului, nu și filosofia cu limitele ei binecunoscute. Cu

fața spre unele experiențe ale acestei doctrine din practica occidentală, dar și din tezaurul istoric românesc („buna tradiție maioreșciană”, din pildă), autorul nu ezită să recomande ca folositoare aceste practici în dezbaterea de idei din România, pline de sugestii pentru conceperea de politici opuse fenomenului gravei asistări statistice postcomuniste. Între un *liberalism din oficiu*, foarte la modă astăzi la noi, și conservatorism, autorul mizează pe atributele pragmatismului conservator, „mult mai sensibil reactiv la comunism și naționalism”, respingând ceea ce numește *liberalismul din oficiu*, la zi, cantonat după părerea sa, în cercul vicios al ideologiei pure. Ciprian Șiulea este încredințat, pe de altă parte, că anumite discursuri „liberale” antinaționaliste ascund mecanisme de gândire tipic totalitare. Distincțiile ideologice pe caer le face sagacele ideolog, și din perspectiva cărora se organizează întregul său discurs, se situează pe poziția individualistului radical care nu joacă nici un rol în viața publică, ci doar explorează, ca soluție clarificatoare în primul rând pentru sine, „o șansă oarecum paradoxală a eticii - orgoliul individului care nu are nevoie ca societatea să-i confirme evoluțiile interioare”.

Analizând pe câteva cazuri etalon (Teodor Mazilu, Dumitru Solomon, D.R. Popescu) cauzele confuziilor pe care le exhibă dramaturgia postdecembristă, tributară teatrului social-politic din anii '60-'70, Ciprian Șiulea constată cum ideologia comunistă de tristă „amintire”, travestită într-un soi de disidență liberală „cu voie de la partid” a devenit chiar materia scrisurii acestor autori („scriitori (cvasi)oficiali”), atât la nivelul a „ceea ce spun”, cât și la nivelul formulei estetice și impactului social. Discurs moralizator din textele de joasă factură estetică ale lui Teodor Mazilu, spre exemplu, opuneau lumii comuniste de zi cu zi un sistem comunist teoretic (*in abstract*, s.n.), compus din toate valorile comuniste așa cum apăreau ele în perspectiva propagandei. Mai toți eroii în negativ din aceste texte (directori corupți, subalterni frauduloși) erau invariabil parveniți și îmburgheziți din sudoarea poporului; înși aflați în conflict cu normele eticii și echității socialiste, personaje pe care spectatorul avea voie să le arate cu degetul.

Dumitru Radu Popescu, recuperat și considerat astăzi de o serie de dramaturgi și critici literari ca dramaturg valabil, cap de serie al așa-zisului postmodernism al dramaturgiei naționale, uza până mai ieri de libertatea spectatorului încă și mai ipocrit, întrucât prezentând pe scenă „realitatea” existențialist-comunistă, nu lipsită de ambiguități, oarecum complexă, într-un limbaj plin de butade și paradoxuri să epateze galeria, în mod deliberat, el nu făcea decât să ascundă oasele dure ale discursului ideologic, înfățișând „o lume care, încă o dată trebuie spus, nu e (nici pe departe cea reală”, ci una care se pliază vectorilor ideilor și idealurilor socialiste, „ușor de transformat în efigii și simboluri” ale propagandei partidului unic.

Dramaturgia celor trei autori discutați departe de a provoca o manifestare liberă față de sistemul comunist, cum au susținut și încă mai pretinde o bună parte din receptarea critică, care se bucură opera acestor autori, a contribuit masiv la canonizarea „valorilor” comuniste, pe

ducând la degradarea plină de consecințe nefaste a autonomiei estetice.

În esul intitulat **Saivane și piramide**, Ciprian Șiulea se ocupă de cea mai grea, după părerea sa, moștenire a trecutului comunist, anume cea arhitectonică, considerată printre altele răspunzătoare în bună măsură de răsucirea și perversitatea pe scară largă a mentalităților românești; „un rău (din păcate) neconștientizat, parazit dar și internalizat tocmai în măsura în care oamenii refuză asumarea lui“, resimțit însă din plin la nivelul colectivităților ca fatalitate și trăit acut de fiecare dintre noi ca sentiment al unei vinovății imposibil de evitat.

Cel mai nociv element remanent comunist din viața românilor, apreciază politologul, sunt **blocurile**, expresia celei mai agresive hidoșenii, resimțită atât în contactul vizual cu ele, cât și ca senzație de exil permanent al celor ce le locuiesc. Ciprian Șiulea analizează cu minuțiozitate perversitatea incomensurabilă a arhitecturii comuniste, distingând între pretenția ei de a fi un obiect utilitar-estetic și realitatea grosieră, ce se poate pretutindeni constata, a unui obiect utilitar-ideologic creat pentru a insinua prezența unei puteri gata să pedepsească orice alunecare și ieșire din rând a cetățeanului. Blocul meschin, urât și friguros este cadrul pe care propaganda socialistă l-a ales pentru locuirea serialistă a învinșilor săi. Un loc prezentat însă fără urmă de rușine ca raiul pe pământ. Minciuna grosolană care i se servea „locuitorului“ de celule de beton, obligat să trăiască în umbra lor o viață, observă Ciprian Șiulea, ținea de același mecanism al simulacrelor grosiere la care s-a pretat, în slujba omului nou, aceeași propagandă comunistă.

Foarte interesante sunt și observațiile lui Ciprian Șiulea cu privire la concepția și dezinteresul românilor față de spațiul public și viața comunității, sechele de lungă durată ale acțiunii insidios-perverse ale formelor propagandei de partid, atitudine fundamental responsabilă, se subliniază, pentru eșecul construirii unei societăți civile astăzi. Autorul numește surrogatul „cultural“ al lipsei de civism al românilor, obligați să „reziste“ în propria-le minte, o *formă aproape patologică de autism etc.*

Concluzia la care ajunge C.Ș., demontând analitic fenomenul, este că arhitectura socialistă („cea mai clară efigie a comunismului“), împreună cu prelungirile ei (șirurile de blocuri aidoma ridicite astăzi prin ANL, alături de „nevoia acută de a edifica noi mausolee ale identității naționale „îndeplinind aceeași funcție, și anume de a oferi o *identitate oficială fiecărui român*“) periclitează grav edificarea unei comunități normale și raționale, punând sub semnul întrebării însăși modernitatea noilor relații sociale.

În esul **Rătăciră în Europa**, plecând de la discursurile ideologice la zi care militează pentru (re)integrarea României în Europa, Ciprian Șiulea pune în discuție etica intelectualului și implicarea lui socială și politică. El analizează câteva luări de poziție recente, așa cum se pot distinge ele în cărțile lui Alexandru Paleologu, Alina Mungiu Pippidi, Mihai Șora, Gabriel Andreescu, Adrian Marino, distingând între naționalismul ca doctrină exclusivistă, răspuns de politologii Vestului, și naționalismul legitim al popoarelor oprite, cum ar fi și cel românesc, al cărui specific și particularitate rămân, în viziunea sa, demagogia, o formă de supraideologie națională ce afectează, prin suspendarea rațiunii individuale, toate formele ideologiei clasice, inclusiv pe cea a liberalismului. Analiza lui C.Ș. vizează generarea în spațiul public a unei dezbatere mai nuanțate în jurul conceptului respectiv, considerat un epifenomen intelectual și politic complex caer ajunge să se travestească în forme greu recognoscibile. În viziunea criticistă a lui Ciprian Șiulea minusurile, confuziile și eclecticul care animă adesea dezbaterile de idei pro europeniste de astăzi pot fi deslușite și radiografiate până la un punct printr-o receptare critică corectă și obligatorie a gândirii *furioșilor interbelici* (Cioran, Noica sau Eliade) a căror operă, dincolo de delimitările urmașilor critici, rămâne în continuare principalul izvor al filosofiei lor când vine vorba de *sufletul național*, de rolul gânditorului și de statutul culturii, de

raportul dintre individ și societate, de conflictul dintre un naționalism de mare substanță și naționalismul cultural de sorginte eliadescă.

Rătăciră în Europa face o critică severă, invitând la polemică, multiplelor *ideologii mai proaspete*, fie că se refera la *postmodernismul iluminist românesc*, fie la miza **Omului recent** care pare a oferi generos o alternativă la *liberalismul din oficiu*. Lucrarea lui H.R. Patapievici este criticată mai cu seamă pentru emfaza și patetismul ei ce amintesc mai mult cu discursul blagian decât cu opera lui Heidegger unde și-ar avea nedecarat originea intelectuală și de unde derivă toată concepția asupra tehnicii unghiulare a volumului. **Omul recent** este văzut de C.Ș. ca o reacție violentă la tot ceea ce se presupune modernitatea; atitudinea cel puțin echivocă a autorului față de democrație, liberalism ori capitalism generând, după părerea sa, confuzie. De pe o poziție conservatoare asumată tranșant, C.Ș. îi reproșează lui Patapievici lipsa imparțabilității de interes, în definirea în negativ a *omului recent*, a relației cu individualismul, perspectivă ce ar fi atenuat mult viziunea desuet-profetică și deplasat metafizică a concepției autorului cu privire la viitorul sumbru al unui *om instinctual*, „egoist cu ferocitate, îndrăgostit de sine, lipsit de scrupule, ahtiat de putere, superstițios și laș, servil și avid“.

Acceptând că există minusuri și neajunsuri mari ale democrației și că nu trăim într-o societate democratică perfectă (constatarea aceasta nefiind sub nici un motiv de natură a o respinge *de plano*, astăzi), C.Ș. definește ideile lui H.R.P. ca pe ale unui gânditor profund antimodern care eșuează în tentativa de a salva o modernitate clasică, „din cauza neînțelegerii trăsăturilor ei de bază“, cum ar fi politicul modern, individualismul și liberalismul pe care se sprijină. Mai mult, **Omul recent** nu face decât proba impasului în care se află dezbaterile ideologice cu privire la conservatorism și practica politică respectivă după '89.

În miezul cărții lui Ciprian Șiulea se află esul despre **Maioreștii și românii**, singurul „caz pozitiv“ din volum, un studiu care încearcă să repună în drepturi importanța politică a operei mentorului de la „Junimea“ pentru cultura românească. C.Ș. pleacă de la constatarea că opera maioreșciană este pusă și astăzi în legătură cu ideologia extremistă interbelică, unele voci critice mai radicale considerându-l pe autor un *antioccidental, autarhist și paseist*, altele, mai moderate, acreditând, pe de o parte, imaginea unui Maioreșcu antiprogresist și antidemocrat.

Situația în care se află receptarea operei și mai ales a ideilor politice ale omului politic și cărturarului Maioreșcu se datorează, potrivit lui Ciprian Șiulea, *actului ratat* al interpretării în genere a ideilor lui politice și, cu deosebire, a celebrei teorii a formelor fără fond, începând cu Ibrăileanu și terminând cu Z. Ornea. Autorul lucrării rediscută teoria numită, una dintre cele mai fertilizatoare pentru cultura românească, din perspectiva interdependenței obligatorii a factorilor politici și estetici, subînținși și angajați, în realitate, de factorii mediatori ai spiritului critic și criticii culturale. „În nici un text de-al lui Maioreșcu, se spune în **Retorii, simulacre...**, nu apare sugestia că România ar trebui să aibă o altă destinație decât Europa, ca tip de cultură materială și spirituală. Dimpotrivă, modelul european este reperul pozitiv constant al doctrinei și acțiunii lui politice, iar biografia integral „europenistă“ a lui Maioreșcu subliniază ridicolul absolut al ipotezei antioccidentalismului și autarhismului maioreșcian.“ Criticând termenii de *fond și formă*, apți oricând să conducă la confuzii, C.Ș. atrage atenția că Maioreșcu a fost „un promotor înverșunat al unui mare număr de FFF, nu numai al Constituției sau al dinastiei străine (...), ci și al valorilor liberale pe care a încercat toată viața să le aclimatizeze în România: competență, profesionalism, merit și răspundere individuală, atașament durabil față de convingerile politice, respect față de individ etc.“ Diferența dintre conservatorismul lui Maioreșcu și

liberalismul epocii sale a putut și poate fi evidențiată apelând la evaluarea pragmatismului maioreșcian care s-a opus în principal adoptării formelor fără fond, un principiu la care omul politic conservator a ținut toată viața și care i-a fost „impus“ cu siguranță de infrastructura socială și politică a societății românești din vremea sa“, prea puțin occidentală și în nici un caz «liberală». Adoptarea necritică a FFF, scrie Ciprian Șiulea, nu este, din perspectiva ideologiei pragmatice a lui Maioreșcu, decât expresia directă a complexului de inferioritate al «retardatului» care descoperă ideologia ca mecanism de compensare. După Maioreșcu, adaugă politologul, „doar vanitatea îi îndeamnă pe români să maimuțarească instituțiile de cultură sau politice ale Occidentului, pentru ca apoi, plecând de la aceste caricaturi aberante, să se poată considera egali, dacă nu chiar superiorii celor imitați“. Pe de altă parte, gândirea maioreșciană promovează a valorilor ordinii, moderației, lucidității și spiritului constructiv care se opuneau asalului demagogiei și, implicit, ideologiilor misticoide, dacă ar fi fost mai bine cunoscută în epocă iar influențele ei mai mari ar fi constituit cu siguranță o frână majoră în carea extremismului interbelic.

Având ca reper **Privind înapoi, modernitatea**, lucrarea lui Sorin Alexandrescu din 1999 care interpretează acțiunea politică a „Junimii“ exclusiv din punctul de vedere al unui *grup de presiune*, care să lupte pentru spargerea monopolului liberal și accederea la putere, într-o analiză strânsă, Ciprian Șiulea constată, în contextul discuției, *deficitul de modernitate al României* în perioada interbelică (cu referire mai ales la slăbiciunile societății civile și individualismului), apreciind că Eliade, Noica și chiar Cioran, „indiferent cât de moderniști ar fi în stilul lor de viață, sunt apologeții unei societăți tradiționale organice“, situație vinovată în timp, dacă acceptăm și criticile politologului în ceea ce privește programul „Criterionului“, de „sanctiunile formei dure a comunismului românesc“. Acesta este în principal și motivul care îl face pe politolog să privească cu rezervă constatarea lui Sorin Alexandrescu potrivit căreia „României i s-a furat modernitatea“.

Incitante și valoroase totodată mi se par, cel puțin prin calitatea sugestiilor și soluțiilor pe care le oferă actualității imediate, interpretările lui Ciprian Șiulea cu privire la conservatorismul și ideile politice ale lui Maioreșcu vizând lipsa de autoritate și eficiență a legii. Sunt trecute în revistă și comentate din acest unghi efectele semireformelor actuale și ale supralegiferării, perspectiva descentralizării și regionalizării României și chiar consecințele candidaturii întârziate a României la UE. Abordarea fără menajamente, pe linia logicii maioreșciene, a tuturor acestor chestiuni, îl face pe Ciprian Șiulea să acuze, pe de o parte, resursele fondului (istoric), cu deficitul de modernitate proaspăt descoperit în tot Estul, pe care survin reformele actuale, iar pe de altă parte, ca reflex al carenelor aceluiași fond, să observe îngrijorat „apetitul deosebit pentru ideologie și vulnerabilitatea la acesta“ pe care se sprijină multele continuități pe care căderea comunismului în România nu a reușit să le rupă și care crează societății românești postrevoluționare („luminată“ sau „nostalgică“) atâtea dileme și neajunsuri.

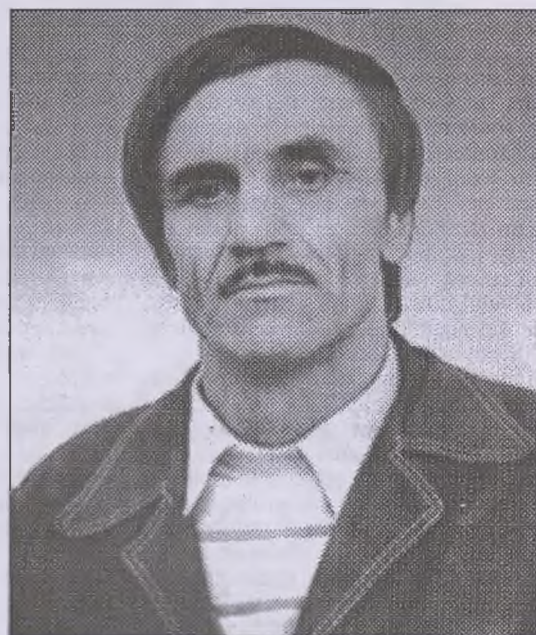
Cartea lui Ciprian Șiulea reprezintă, dacă suntem onești până la capăt, un moment important al procesului legitim de evaluare critică a ideologiilor care au amprentat spațiul public românesc, invitând programatic la dialog și dezbateri pe ideologii oficiali, reprezentanții societății civile și, nu în ultimul rând, pe radicalii independenți.

Din păcate, în afara câtorva luări de poziție „sectare“, venite în special din partea criticii literare (Nicolae Manolescu, Alexandru George), invitația la dialog făcută de autor rămâne, în ciuda deschiderii polemice a cărții, încă un deziderat...

eseu

Stil & Om, sau lipsa de ambii

De-aș putea să scriu niște poeme, nene Dumnezeu,
care să țină loc pâinii celei de toate zilele
oh, m-aș simți dracului asemeni unui zeu
poate că le-ar citi cei ce umplu azilele
și cei ce uită să-ți înalțe osanale,
întrucât, acuma-și caută dumaticatul „horror“
pe unde credeți? prin tomberoane și canale,
oh, Tu le știi pe toate, dar nu le vii în ajutor!
Dacă aș putea să scriu niște poeme, Nene Cel de Sus,
care să-i facă să roșească pe ăi de moțăiesc în For,
aș visa că ticăloșiile sus-pușilor au apus
și că se sparg buboaiile în forul lor interior,
oh, ai putea să faci lecturi publice, Nene,
să le impui ascultare până și mafioților & pungașilor
(ce și-ar pironi-n pământ privirile hiclene)
Tu nu vrei să dai apă la moara sinucigașilor
însă le știi pe toate, dar cum de n-ai aflat
că deunăzi, la o săptămână după ce cântarăm
„La Mulți Ani“ și Lerui-Ler,
un tânăr clujean de la etajul nouă s-a aruncat
oh, da, tocmai de-acolo, nu din al nouălea Cer!
Dacă aș putea să scriu niște poeme, Nene Atotputernic,
care cadavrele să le-aducă, măcar pe valurile Mării Roșii
ale celor prăbușiți cu avionul acela pilotat
de-un cucernic,
dar i-au mâncat rechinii, Nene, (ăia nu știu
să facă pe miloșii)
Tu le știi pe toate, mă poți trăsni, de pildă, fără preget,
că amintindu-le - acestea comit o blasfemie
dar cu toate-acestea, Nene, Tu nu miști un deget
(las la o parte câte mi se-ntâmplaseră mie)
dar apocalipticele războaie, cutremurele, teroristele acte,
bătrânicile violate și omorâte, copiii arși de vii,
că s-au jucat cu focul,
toate grozăviile nu trândave, ci năvălind compacte
de ce aicea, Nene, clipă de clipă și ceas de ceas
le este locul?!
Tu le știi pe toate, L-ai pus pe Malraux să proclame
C-al treilea mileniu fi-va religios, ori nu va avea
piuit & voce
deci brutele și nemernicii s-au îmbulzit să-l aclame
căci au și ăștia, pesemne, religia lor atroce!
De-aș putea să scriu niște poeme, Nene Împărat Ceresc,
care să se citească singure, să se măcelărească-ntre ele
prin dânsese de-aș muri, fără vreo milă să cerșesc,
oh, simt că mă furnică frica de Tine, sub piele,
ce dacă lacrimile, ca proastele mi se usucă în ochi
însă-mi iubesc țara ca pe măicuța mea din groapă
și scuipatu-ți divin prelingă-mi-se sub pleoapă (...)

alexandru sfârlea

Scrisoarea a 51-a către Sing

Zici că mă plâng precum băbățiile care cerșesc prin târg
visând că-s eroinele unui jaf armat eșuat
și că, de fapt, voi îngheța bocnă,
beat criță fiind într-o noapte de februar
după ce voi fi - ajuns fără serviciu, pus la index
și batjocorit
refuzând să-mi mai cresc copilele
și plagiind poetese simandicoase,
ehe, Sing, cum știi tu să bravezi
în călău feminist de tip medieval,
cum l-ai face și pe Dumnezeu să-și rădă în barbă
de șirul indian al negativiștilor
cu punctul de pornire în Rai,
cum l-ai îmbrobodit pe amicul tău Moș Crăciun
să nu-și oprească renii pe Vlahuță 19
mă-mproști cu jargoane și frivolități,
cu inerteii și barbarisme
cu damf de la unica discotecă polară,
nu zic că speli bani murdari
în infinitele-ți purități,
dar ai devenit mai răzbunătoare
decât ucigașii plătiți -
Ei bine, Sing, n-aș fi vrut să te-asigur prea curând
de compătimirea mea înjosită, vino-ți în fire, te rog,
de ziua ta vreau să-ți ofer în dar
toate nopțile mele albe,
căci zilele de culoarea fiarelor junglei
n-au cum alcătui un buchet
nu știu dacă să mai aștept sau nu,
un răspuns (...)

luca pițu

Clujeanul meu preferat

Trei cărți teoretizante am cetit cu pixul în mână și le-am subliniat abundant, anul trecut, iar de recitirea lor nu mă satur: al junului Ciprian Țiulea op debutant, lansat la Editura Compania, convorbirile lui Marius Tupan cu Marian Popa și al lui Radu Mareș *Manual de sinucidere*, monografie a Clujului, a Transilvaniei, a României contemporane, clădită pe reconstituirea istoriei săptămânalului „Tribuna”... Trei numai? Poate cinci, de vreme ce și Ioana Bot mă mai subjugă, coordonatoare a volumului de studii universitare despre... anatomia mitului eminescian + al poetului național de vreme ce, tot cu încântare profesională, am lecturat hipertemnic *Aisbergul poeziei moderne*, teza doctorală a lui Gheorghe Crăciun, de care am dat seama într-o publicație centrală, întru marea satisfacție a lezeșilor, a nespecialiștilor și a amatorilor de rescieri digestive. Dar... de Radu Mareș, de Radu MaRetz, cardinalul memorialisticii clujane, preferatul meu, nu am dat seama decât oral, teledonând încolo și înapoi, incitându-mi amicii - de la Magda Ursache, la C.M. Spiridon, Crăciun și Adrian Von Georg - la asalt concertat asupra lucrării distinsului scriintelectual transilvan, al cărui tătâne vitreg, profesorul Vasile Boca ot Botoșana, chiar și mie îmi va fi fost, în vacanțele studentine, mentor prilejial și furnizor de cărți rare: trilogii blagiene + scrieri micheleliene. Am dat sfoară în țară și fiindcă mă simțeam atins de aripa relei conștiințe - *Manualul de sinucidere*, al cărui titlu îl voi critica mai la vale. Ivit anul trecut la Editura Augusta din Timișoara, ar fi trebuit să apară în cea mai prestigioasă dintre colecțiile Institutului European, cu vreo trei ani în urmă, dar, vai, prietenul și sicofofantul meu personal, dr. Sorin Pârveu, a fost mai sensibil la potlogăriile pecuniare de perpetrat cu Florian Bratu, proiectul sucevean, faimosul plagiator de teze, exclus cu tam-tam din Uniunea Scriitorilor, iar eu nu puteam decât suna politicoasamente dinspre Straburg, unde lectoream vremelnic. A apărut, cu regretabilă întârziere, în altă parte. E bine și așa. Dar era mai bine la Institutul Euro-Bahluian... În fine. Asta e...

Asta e gest cultural de *ford maker*, de *tirthamkara*, act al unui dășchizător de vad. Alții vor veni, după chipul său înhămându-se la monografiile ale unei publicații și unui moment istorial. *Cronica* de la Iași, *Ateneul* din Bacău, *Familia* orădană, *Tomisul* constănțean, *Luceafărul* bucureștean, *Săptămâna* barbuiană, etc. își așteaptă Cardinalul Memorialist, ca să uzitez de onorabila comparație la care a recurs Marian Popa după lectura ciudatei cărți a lui Radu Mareș. *Anul trecut în Calabria*, propulsată de Editura Dada, unde romancierul clujean de origine bucovineană „vinitură” și el (ca și Adrian Marino, pe Someșul învolburat), dar onorată altădată în emisiunea Monicăi Lovinescu de la Euro Liberă. ne surprinde cu ceva greu definibil, căci nu e ficțiune, nici scriere de călătorie, nici text memorial, nici reflecție stenică asupra sudului italian și a Românilor destărați, ori expatriați, nici eseu, nici critică literară, dar câte ceva din toate

acestea, sinteza lor constituind formula, grifa, marca omului nostru, Bucovinean cu studiile făptuite... nu la Iași, ci la Cluj, redactor la *Tribuna*, director postlovilutionar al Editurii Clujene *number one* (unde avea curajul să-i reia pe Răzvan Codrescu și pe Goma), prieten, nedezmintit la timpuri grebe de securiprezență, al lui Marcel Petrișor, plajar de Vama Veche, studios cât un luminist transilvan, bătaios, scriintelectul cel mai lucid al Clujului actual, de pus în trinitate cu Doina Cornea, ființa cea mai curajoasă a Ardealului (în ciuda recomandării de a-l vota pe Ilici văleat 2000) și Adrian Marino. Cărturarul Absolut (dar mărturisindu-și, în cele din urmă, intelectua-litatea ambiguă).

Prin urmare, *Anul trecut în Calabria* era o promisiune ținută, și Marian Popa a sancționat-o ca atare în *Avocatul Diavolului*, dar așteptările lui i-ar fi plăcut surprinse dac-ar vedea ce op inconvertibil se adeverează, și după o a doua lectură, *Manualul de sinucidere*. Titlul șochează, poate neplăcut, mai ales că nu servește de căciulă unei plachete versiculare, ci unei cărți - al cărei statut o să-l luăm la refec acușica. Șochează poate mai puțin, acum, la 15 ani după Loviluția Decabrie și brambureala aferentă: mai puțin decât *Manualul bunului sinucigaș*, difuzat revuistic de Mihai Ursachi, regretatul poet moldav și opozant politic, reîntors alcoholic din exilul californian. În loc să vină cu un îndemn ca al Meșterului din Kantschwana, din *Kritik des reinen Lachens*, cu acesta: *Giudețul de Apoi, nu-l aștepta, frățioare!* *Ascultă la Betranul Kant!* *la-l pe securicomunist de semnificant!* *Și dă-l prin răzătoare*, ne dispensa doar futilități poetice pe când minerii iliescani, manipulați de Gelu Clitorelu, dădeau cu Bucureștenii de pământ, iar Fesenarii chemau la moartea intelectualilor. Poate că meritau contemporanii noștri titluri mai îmbărbătătoare, caricaturi deharismatizatoare ale Puternicilor Zilei și mesaje subliminale nedefetiste. De aia și credem c-ar trebui să-și echipeze Radu Mareș *Manualul* cu un subtilu explicit al intențiilor sale arhitextuale, căci lucrul bine făcut necesită și o etichetă pe măsură, dar și cu o notă bio-bibliografică, doar nu se crede cunoscut cât Bill Clinton, și nici ultima roată a căruței ardelenesti nu iaște. Musai lectorul să afle și de pe copertă, ori din pagina a doua, cine-i gândirostifăptuitorul împricinat. Nu numai din lectura integrală a mândrei sale monografii.

Or, zic eu monografie, știind că tatonez, aproximez, cercând să circumscriu vreunui gen improbabil travaliu (de istoric, de memorialist, de sociolog, de documentaș preromanes, de antropolog cultural) al scriintelectualului someșean, capace să arunce o privire bisturie - critică și totodată, plină de înțelegere - asupra genezei și funcționării unei publicații național-comuniste (de genul *Tribunei*, *Cronicii*, *Ateneului*, *Tomisului*, *Săptămânei* etc), în spiritul memorandiștilor, fiind și jude, pe cât îi stă în putrință, și parte, dacă nu cumva spectator implicat, sau martor, în nici un caz victimă ori procuror, totul fiind conectat la evenimentialul impur și la epocitatea Epocilor Aurie și de Tranziție, neocolindu-se Loviluția, Doina Cornea, donquijotescul

sinucigaș Calm Nemeș, represiunea militară din 21 decembrie, Fenomenul Caritas cu taxa-i pe prostie, conflictele româno-maghiare de la Tg. Mureș, interviul cu masca de fier a lui Costică Dobre, lidărul grevelor din Valea Jiului, Piața Universității sub calul lui Mathias Rex, prelovilutionarele tiraje pavel-corutiene iscate de romanele Fenomenului Buzura, ezitățile și cacofoniile postrevolutionare. Greutatea, plăcută, cu asemenea întreprindere radu-mareșana îi că mai totul este citabil și, decât să scrii despre ea, mai bine o recitești, în singurărate, sau, între amici, cu voce tare.

Siguranța, precizia, acuratețea stilului te impresionează pe de o parte. Dar o știm din studenție, căci mama lui Radu mi-o spunea, într-o duminică botoșănească, la trei kilometri de Cajvana-mi natală, cam în felul: „Băiatul meu, filolog și literat, ar formula chestia asta mult mai grozav decât mine”. Nu se înșela, doar că de asta m-am convins, total și iremediabil, abia după relecturile la *Anul trecut în Calabria* și *Manual de sinucidere*, întâlnirile noastre predecembriste de pe plaja cu nudiști a Varnei, mijlocite de Liviu Cotrău, editorul lui Poe, *ajutându-mă* numai la *pregătirea unui orizont* de așteptare și incitându-mă la salivare. Atunci, m-am convins că e de-al nostru, curajos fără a fi tenerar și neexecutând gesturi est-etice fără acoperire, mai ales că și Marcel Petrișor, fostul deținut politic neracolat de Secii Curiștri, prieten de inimă al Părintelui Calciu, îmi confirma bănuielile, suputațiunile, judecățile pozitive... la adresa dumnealui, BotoșănaRului consătean al Ghicitorului Grigorie Onioi.

Siguranță, precizie, acuratețe a stilului hrănite cu o observare nemiloasă a realitațiilor, documentare exhaustivă, capacitate de

variațiuni

comparație tehnică, uneori și de metaforă, formulare percutantă, aproape aforistică, condensări irefutabile, creionări fără defect ale psihologilor și comportamentelor de Breslași ai Pixului (Buzura, D.R. Popescu, Adrian Marino, Radu Enescu, Al. Căpariu, Romulus Guga, Mihai Sin etc.), iată că între altele, îi caracterizează pe sociologul, romancierul, eseistul, antropologul, psihologul, într-un cuvânt: scriintelectualul nostru din care, pentru a mă grăbi spre încheiere cât bivolul cătră balta viitorului, o să produc cinci-șase eserpte, culese la întâmplare:

I. „A ține pe scriitor în picioare și cu mâna întinsă pentru câțiva bănuți amărați, iată marea satisfacție secretă a omului politic de astăzi.”

II. „N-a ieșit în față ca să distrugă destine, ca Paul Georgescu sau Crohmălniceanu. Și nici n-a avut ferocitatea sălbatică a altora în lupta pentru un privilegiu în plus.”

III. „Caritasul a fost carnavalul buuelian al pegrei triumfătoare.”

IV. „Doar într-o revistă a apărut numele lui Palach: în *Familia* de la Oradea, datorită lui Radu Enescu, care a pariat, atunci, pe ignoranța cenzurii.”

V. „Acest scenariu tras parcă la indigo după Ilf și Petrov e riguros exact. L-am evocat aici și pentru savoea sa unică, dar și pentru că luminează ceva din biografiile construite în umbra noii prese clujene.”

VI. „Tot aici a apărut pentru prima oară și ultima, dacă nu mă înșel, într-o gazetă clujeană, cuvântul «pizdă» care a produs un șoc enorm în masa cititorilor încă nedezelegați de vraja vechilor tabuuri.”

mohor hudej:

E nasol

„A fost un om, poate nu între oameni“

(Borut Kramer)

Tin' te tare - mi-a zis tata, când am intrat în secția principală a întreprinderii unde urma să mă angajez ca vânzător. În ziua aceea trebuia, în fine, să perfectăm formalitățile, așa mi s-a zis, restul urmând să află de la o contabilă. În ce privește partea financiară. Practic, fusesem acceptat, iar încurajările din partea tatei veneau doar ca o consecință a certurilor dintre el și mama, a dezamăgirilor repetate. Că în ultimul an frecașem faxul. Că de-aia și tata îl tot clătina zicând că în fine o să meargă.

Am dat din cap la așteptările lui dramatice, la nesiguranța care domnea în casă, deși le spusese alor mei că eram deja primit. Întâi tata a vrut să mergem împreună la întreprindere, dar am reușit să-l conving:

- Mă duc singur - am zis, l-am privit drept în ochii plini de dojană.

- Singur?

- Pe naiba, că doar nu am cinci ani!

- Cum vrei, cum ți-e voia. Numai să nu mi te plângi dacă nu-ți iese - mă insultă el în glumă, de aceea acel „țin' te tare“ fusese anume spus ca să mă încurajeze.

- Oh! Bună ziua - mă salută directorul când am intrat în biroul lui. M-au mai salutat încă doi șefi, răspunzători pentru alte secții ale întreprinderii, cu care chipurile o să am de-a face. În principiu niște șefi buni, care nu păreau dificili. Cel puțin asta era prima impresie. Păreau să fie preocupați de o anume activitate și de-aia voiau să mă expedieze.

- O s-o chem pe doamna Manca - a zis directorul și a învățat discul telefonului. Cei doi își cufundară capetele în hârtoagele din fața lor urmărind mișcarea arătătorului.

- Doamna Manca, am la mine un candidat. Ar putea veni la o probă majestatea sa? - glumi directorul. Îi plăcea să discute spontan cu salariații. Cu cât era mai destins, cu atât tonul lui era mai blând și cu cât tonul lui era mai blând, cu atât creștea contul lui în bancă. Puteai face un calcul la cât era „de greu“.

- Vine. Șezi pentru o clipă - a spus după ce a lăsat în furcă receptorul telefonului intern.

Apăru și doamna Manca toată numai un zâmbet. Se pare că o înduioșase încrederea directorului. Sub acest aspect de moment i se întrezărea adevăratul caracter, personalitatea reală. Din creștet până-n tălpi doamna de la contabilitate, mostră de aronganță având vână de finanțist, se lăbărta într-un zâmbet cu toată gura și cu riduri fine sub ochi.

- O japoneză sadea. Gheișă, ce mai... - mi-am zis eu.

Esența ei contabilicească culmina la vârful nasului, exact în același loc unde, cu ceva vreme în urmă, mi-l julisem și încă de două ori.

Când a intrat, am salutat-o amabil.

- Bună ziua, doamnă Vresnik! Îi reținusem numele de familie în urma convorbirii telefonice avută cu o zi înainte.

- Doamna Presnik, vă rog. Deja de douăzeci și cinci de ani - zise, încât toți rânjiră și chicotiră. Glumă de uz intern. Ferește-te de turci!

- Aha, așa va să zică? - am încercat eu să fiu politicos.

- Veniți cu mine, noi nu pierdem timpul. Că doar știi proverbul ăla cu timpul, nu? Dar nu l-a spus. N-avea timp de asta. Salariata exemplară de la contabilitate, n-am ce zice.

- Taci odată! - mi-am zis în sinea mea. Vorbește doar dacă ești întrebat.

Am ieșit cu ea într-un hol și apoi am urcat niște scări până la biroul ei. Ea mergea pe degete. De parcă laba piciorului era frântă în două. Cam cu prea multă încredere de sine. Tocurile înalte i se împlântau nerușinat în călcăie înghesuindu-i degetele. Nimic de zis, o bună funcționară de la contabilitate.

Neplăcute sunt asemenea primiri. Crae îți amintesc de atâtea alte situații, când te afli în fața cuiva mai mare, când erai incapabil să-ți amintești ceva inteligent care pentru cel de cealaltă parte a mesei să fie acceptabil; de o situație în care ești total inapt în a-ți folosi șarmul instinctiv, când știi că-ți este indiferent dacă plac sau nu placii cuiva, când ești aidoma chipului dumnezeiesc (naivitate, dăruire).

Și astfel mă cuprinsese simțământul micului cretin care habar nu are ce înseamnă materie organică sau anorganică, care se holbează la profa de chimie și căreia, auzindu-i glasul răstit, îi strigă nerușinat de neputincios:

- Cum poate să fie așa, că doar o avea și ea copii?!

- Da, dar copiii ei știu ce este materie organică și anorganică.

Tot așa mă gândeam eu acum la copiii doamnei de la contabilitate.

- Uite-te la el cum stă - zice ea destinsă. Stai liniștit!

Tot împletea ceva la calculator, când m-am așezat. Și-a strâmbat buza la stânga și a mușcat-o. Era buza de jos.

- Dar chiar că mă mir... zice și iar își mușcă buza. Ar trebui să mă intereseze tot ceea ce mă intrigă, dar nu e așa.

- Din fericire pentru mine sau poate din nenorocire, am gândit eu.

Unul din prozatorii reprezentativi ai actualei generații literare slovene este Mohor Hudej. Născut în anul 1968, a absolvit Facultatea de Filozofie, secția comparatistă, din Ljubljana. A debutat editorial în anul 1995 cu un volum de proză scurtă. Trăiește la Celje, unde lucrează ca bibliotecar.

Proza sa nu debordează de evenimentele neașteptate sau dramatice, însă personajele sale au un dramatism așin autorului. Mohor Hudej își fixează atenția asupra „pitorescului“ deceniu nouă persiflându-și propria condiție. Exersând o strategie narativă minimalistă, tânărul prozator găsește semnificații ignorate de predecesorii săi, lipsite însă de orice teribilism. De altfel, criticul literar sloven Mitja Cander i-a întrezărit impecabil pe tinerii scriitori sloveni ai ultimului val:... clocotind de adrenalină, acești tineri încruntați ce abia își reprimă hohotele de râs.

A continuat, când i s-a părut că sunt excesiv de zgârcit la vorbă chiar pentru limbajul lor de ordine interioară.

- Chestia asta mă miră, cum de dumneata, care ești încă atât de tânăr... dându-mi de înțeles în ce sens să cad pe gânduri ca apoi iarăși să tacă.

- Dă-i drumul odată, mi-am zis în sinea mea, căci nu-mi trecea prin cap nimic inteligent cu care s-o fentez. Tăcerea ei mi-a dat curaj că măcar o să-i pot răspunde. Că m-a și întrebat:

- Mă interesează, de ce v-ar plăcea să deveniți comerciant. De ce v-ar plăcea să vindeți jeansi?

- De ce nu? am răspuns eu întrebării ei deplasate. Cine spune că mi-ar plăcea?

Oare lor le-o plăcea?

- Oare n-ar fi mai bine ca-n acest răstimp să alegeți altceva, să vă aprofundați studiile?

- Omul trebuie să trăiască din ceva, iar asta e o slujbă bine plătită. În cultură nu s-bani: or fi ei ceva bani, dar eu sunt un nimeni și nimic... Măcar până acum am zis, ca nu cumva să las impresia că n-aș fi un ambițios. Țștia sunt întotdeauna lucrători slabi.

- Da, e adevărat, e un trist adevăr - a zis ea când au pomenit despre cultură și atunci din glasul ei puteai face un calcul privind contul ei din bancă. Continua să mă privească. Nu-i spusese prea multe lucruri despre mine. Scenele astea jalnice se știe că durează la nesfârșit. În loc să zic totuși ceva, mi-am luat o față de tembela, care parcă i-a mers la suflet.

Când s-a plictisit de grimasa mea, a zis cu însuflețire:

- Dar ce studiați?

- Literatura comparată.

- Slavistică?

- Ceva pe-aproape, literatură universală. E un fel de limbaj elevat. Ceva de genul ăsta.

- Cum adică, ceva de genul ăsta? Fiți mai precis, în măsura în care pot să vă rog. Astăzi orice informație reală este valoroasă. Eu le și caut, oriunde și despre orice; știți și singur... zise ea profesoral, fără îndoială, o bună salariată de la contabilitate.

Că doar ghinion la ghinion trage. A fi sursă de informații. A povesti despre chestiunea în cauză era un lucru chinuitor și mult prea serios și care, ca orice lucru serios era interminabil. Zic:

- De pildă, astfel: ai doi autori, un rus și un francez care a trăit cam în aceeași perioadă. Amândoi sunt romantici, de pildă...

- Ca Preseren?

- Ca Preseren. Și atunci ce vezi, că la amândoi apare un anume motiv sau ceva identic.

- Cum ar fi... motivul morții?

- Da, numai că, dacă de pildă unul crede în viața de după moarte, sau dacă de pildă la un altul este prezent etosul creștin, să zicem atunci la unul dintre ei se poate vorbi de escatologie sau mai știu eu ce.

- Aha, deja înțeleg. Dar să mai vedem un lucru, care e după dumneata cel mai bun scriitor?

- Prezihov Voranc, am trântit-o eu zâmbind, tâlhar nerușinat.

- Așa o fi, atunci sunteți primul care o spune.

- Eu îl citeșc într-un alt mod. Deja mă simt confortabil în această chestiune și atunci mă interesează doar detaliile, care detalii sunt oarecum de natură speculativă.

Am îngrozit-o cu asemenea informații infatuate, taman pe ea, pe doamna Presnik. Numai că a vorbi asemenea lucruri cu o funcționară de la contabilitate nu este prea cuviincios. Dat fiind o bună funcționară, având simțul măsurii, a revenit la lucruri concrete.

- Oricum o fi, te văd un tânăr deștept, doar că vândutul jeansilor nu are nici o legătură cu Anna Karenina și cu Frații Karamazov.

Iată o doamnă cu gusturi fine, n-am ce zice. Zâmbetul ei stătea mărturie.

- Sunt conștient de asta, o să muncesc cinstit, am zis.

- Numai să nu greșim socotelile!

- În ce mă privește, în nici un caz.

- Veți fi trei. E valabil pentru toți! Aici nu există eu, tu, el - toți sunt unul!

- Păi, poate că... Cred că era greu să mai spui ceva. Nu vreau să existe neîncredere... Numai că e greu să garantez pentru alții.

Evident că erau obișnuiți cu faptul că porcăriile se fac acolo unde fiecare este pentru sine. M-a privit urât:

- Băiete, atenție, nimic nu e sigur!

Când a văzut că am înțeles tot, contând pe „efectul” psihologic, a continuat:

- Nu merge să dai vina pe altul, toți suntem o echipă. O singură echipă. Fiecare investeste ceva aici. Fiecare fărămă din energia noastră este aici, în această clădire, cu toții semănăm, cu toții secerăm. Chestia asta e de ținut minte!

- Înțeleg - asta am învățat-o din armată și aici o să-mi prindă bine. Nu miști în front.

S-a potolit, privirea ei își pierdu măreția. Se părea că nu mai am de ce să mă mai tem. Mi-a luat cartea de muncă și adeverința medicală că sunt apt pentru acea activitate. Condițiile erau îndeplinite, testul îl completasem satisfăcător, așa că putea continua:

- Știți, poate credeți că ultimul cuvânt îl are directorul, că el vă hotărăște soarta, dar trebuie să vă spun că ultimul cuvânt îmi aparține. După cum văd, sunteți sănătos, aveți o viziune personală în privința faptului că veți lucra pentru binele instituției, și abia apoi pentru sine, răsese ea. Veți avea un post bun, unul din cele mai bune posturi scoase în ultima vreme la concurs. Să fiți conștient de asta. Aveți și aptitudini pentru așa ceva. Datorită facultății, se vede că ați citit destul, că sunteți comunicativ, că știți să vorbiți bine. În ce an sunteți?

- Ar trebui să mă înscriu la masterat, doar că am mai lungit-o un pic - am spus cu o voce care știe ce spune, care se căiește de greșelile sale și care știe să și le îndrepte.

Nu m-a ascultat. Scria ceva în cartea de muncă, dar a spus:

- Atât pentru azi, iar azi e prima duminică zi de muncă. De acum vom ține mai des legătura. Să nu uitați că aveți o slujbă bună.

- N-o să uit, am răspuns eu prostește după care ne-am despărțit.

- Te-au luat? Te-au luat, mă întrebă tata când am ieșit iar el mi-a deschis portiera?

- M-au luat, i-am zis. S-a bucurat ca un copil mare și m-a molipsit și pe mine.

- Povesteste, zise el, când a pornit motorul.

- Ce să povestesc?

- Ce ți-au zis.

- Mi-au zis... De fapt ea mi-a zis. Am discutat cu o femeie de la contabilitate. Care mi-a zis că m-au primit.

- Știu asta, dar mai pe larg.

- Nu știu, nu-mi amintesc...

- Cum adică nu știi? Cu tipa asta nu e de glumit. Uneori cuvântul ei e mai greu decât al directorului.

Am stat un pic pe gânduri.

- M-a întrebat care e cel mai mare scriitor din lume.

- Că doar n-oi fi început iar să filosofezi?

- Nu.

- Ce i-ai răspuns? Tu să știi un lucru, ea

nu te-a întrebat aiurea. Îs tare șireți. Șiretenie psihologică. Tipa-i sută la sută o contabilă ultra. Te-a superanalizat. Cel mai bine e să răspunzi așa cum i-ai răspuns și directorului. Fiindcă după aia ei te discută în spate. I-ai dat același răspuns ca și directorului?

- Am răspuns. Ar fi absurd să-i fi zis altceva decât o simplă minciună.

Am tăcut amândoi o vreme, după care tata a continuat povățuitor:

- Mă gândeam și eu... nu că aș vrea să te bat la cap, dar să fii conștient că încă nu ești primit! Încă nu! Înțelegi? Abia de-acum încolo începe. Un asemenea post trebuie să-l și meriți. Acum încep testele practice: îți impută bani, surplus de materiale, or să-ți trimită pe cap agenții lor ca să le rotunjești cecurile și câte altele... Să nu te lași păcălit și să nu crezi nimănui. Tu să fii cinstit și mândru. Că ai numai de câștigat. Abia după aia treci și tu la condus și-ai să ajungi un dealer di granda, după aia poți să-ți înlesnești toate cele cu care te momesc ei pe tine acum. Acum e la mare rang cinstea. Și să nu crezi cumva că șeful n-o să te miroasă. Că doar asta îți dă putere!

- Putere?

- Da, putere, a zis și iar am tăcut amândoi până acasă, când a mai zis:

- Bun serviciu, n-am ce zice. Ai obținut un lucru bun. L-ai obținut, ha, ha.

Ne aștepta masa pusă. Mama începuse deja să mănânce. Mă privea peste supă și mă întrebă:

- Cum e?

- Cum adică, cum e?

- Te-au luat?

- Păi încă de data trecută, azi au fost doar formalitățile. Dădu din cap, lăsându-l apoi peste supă. Am tăcut toți. De câteva ori tata a bombănit ceva în barbă și a strănutat.

Mă călca pe nervi tot circul ăsta. Mamei nu-i cădea bine să mă știe vânzător. Deseori se gândise că o să fiu profesor de literatură, că și ea fusese învățătoare.

- Eh, acum vezi și singur unde ai vrut să ajungi, a zis.

- Îmi bag picioarele, am zis. Nu obișnuiam să injur acasă.

- Nici așa, nici chiar așa... Văd și singură, a zis nervoasă. Nu era obișnuită să mă audă injurând în casă.

Am pocnit din buze.

- Tu știi cel mai bine, că doar ești inteligent, a zis.

- Știu, am răspuns eu știind că nu voi mai îndrăzni.

- Știi o groază, a zis ea.

- O să afle singur. Asta e un serviciu bun, a zis tata.

- Îmi bag picioarele, am repetat gândul de dinainte.

- Văd, a repetat mama gândul de dinainte.

- Tu nu ațâța spiritele, a zis tata. Nu e un serviciu rău.

- E de groază, și mama s-a ridicat de la masă și s-a dus să spele vasele.

- E nasol. M-am ridicat și am plecat. L-am mai auzit pe tata spunându-i mamei:

- O să termine el cu faxul ăla. Băiatul nostru s-a ținut bine la interviu.

- O să fie de groază, se făcu mama că nu-l aude, cum că m-aș fi ținut bine la interviu.

Prezentare și traducere de
Mariana Ștefănescu

Numărul a fost ilustrat cu reproduceri după lucrări semnate de Cristian Ovidiu

literatura lumii

Prețul plătit pentru literatura angajată

ion crețu

Nu știu dacă se mai poartă literatura angajată. Aproape sigur că nu. Privesc în jurul meu și nu o zăresc. Literatura devine pe zi ce trece tot mai accentuat un divertisment mai mult sau mai puțin facil, o remorcă a marilor studiouri cinematografice. Cineva, "acolo sus", ne iubește atât de mult încât are grijă ca nimic să nu ne tulbure somnul, liniștea, să nu ne dea idei. Și totuși, gândirea nu a fost "confiscată", ea se manifestă relativ liber, dar în eseuri, respectiv în acel gen literar mai degrabă rebarbativ, cu priză foarte limitată la marea majoritate a lectorilor, și, ca atare, cu impact minim.

Atitudinea "political correct" este la ordinea zilei în toate manifestările noastre socio-culturale. Îmi amintesc de un slogan care a făcut epocă în anii '70: "Smile, it's so nice to be happy!" Atunci, formula mi s-a părut doar caraghioasă, și chiar îmi venea să zâmbesc la auzul sau văzul ei, deși eram conștient că a zâmbi nu echivala în nici un caz cu a fi fericit. Azi, îmi dau seama că sloganul respectiv fusese doar sămânța, una dintre ele, din care a răsărit recolta mănoasă de fericire planetară de astăzi.

Coloșii divertismentului au tendința să monopolizeze industria cărții, așa cum procedează Warner Bros., care promovează în primul rând, dacă nu cumva în mod exclusiv, cartea - susceptibilă să devină, în faza a doua a existenței ei, scenariu de film de succes. Fiindcă, trebuie să recunoaștem, puține lucruri pot fi mai deranjante pentru "establishment" decât un film angajat/ angajant vizionat de milioane de telespectatori care nu se mai mulțumesc cu surogate de soluții. Acum, că lumea a intrat într-o "epocă fără istorie" - potrivit formulei lui Fukuyama, devenită clasică -, singurul mecanism menit să regleze viața oamenilor este cel electoral. Odată la patru/cinci ani ne pronunțăm pentru schimbare/continuitate, după care ne întoarcem cuminiți la treburile noastre în așteptarea noilor alegeri.

În același timp, arhivele secrete din Est și din Vest își desfac cu o zgârcenie bine dozată baierile dosarelor pentru a arunca pe piață secrete care te pun pe gânduri. Iată, Orwell a fost dovedit informator, un regizor american și-a turnat colegii de breaslă pentru presupuse afiliații la partidul comunist. Nu ultima dezvoltare îl vizează pe scriitorul Graham Greene, autorul unor romane care au făcut epocă, gen **Our Man in Havana**, **The Power and the Glory**, sau **The Honorary Consul**, traduse și în românește. Multă vreme, autoritățile americane i-au refuzat intrarea în Statele Unite pe motive politice. Firește, Greene nu este o excepție, aceluiași regim sunt supuși Gabriel Garcia Marquez, Dario Fo, Pablo Neruda, Carlos Fuentes etc., primii trei chiar laureați ai Premiului Nobel pentru literatură!

Ce i s-a reproșat, punctual, lui Greene? Faptul că, datorită simpatiilor sale declarate față de partidul comunist, a prezentat Statele Unite în culori foarte puțin măgulitoare, ca să nu spunem de-a dreptul foarte critice. Este adevărat, susțin surse oficiale americane, după cum citim într-un număr mai vechi din **The Guardian**, apartenența lui Graham Greene la partidul comunist britanic a fost de scurtă

durată, doar patru săptămâni, și într-o vreme când era foarte tânăr - 19 ani! În vremea aceea (Greene s-a născut în 1904), era student la Oxford. Ulterior, a lucrat pentru cotidianul **The Times**, pentru Ministerul de Externe britanic, a călătorit în stânga și în dreapta cu diverse misiuni și a scris o bibliotecă întreagă. În 1969 a fost făcut Chevalier de la Légion d'Honneur etc.

Arhivele Biroului Federal de Investigații arată, potrivit aceluiași **The Guardian**, că Greene a fost considerat "persoană non grata pentru USA, pus sub supraveghere și expulzat din America." Corespondența lui a fost deschisă și citită. Asta s-a întâmplat în 1956, când Greene intenționase să stea la New York o perioadă de șase luni pentru a asista la repetițiile și premiera uneia dintre piesele sale.

Într-un memo, un funcționar superior de la Serviciul de imigrații a declarat că Departamentul de Stat era convins că, pe când era student la Oxford, Greene devenise membru al Partidului Comunist, în glumă (!?), și a plătit chiar o cotizație de doi șilingi vreme de patru săptămâni. Departamentul de Stat a recomandat ridicarea interdicției, bazându-se pe celebritatea petiționarului. "Este un scriitor cunoscut în întreaga lume și este clar din filozofia exprimată în scrierile sale că este anti-comunist", se mai preciza în recomandarea respectivă. Refuzul vizei unei asemenea personalități, se spunea, nu ar face decât să dea naștere unei publicități cu efecte negative pentru interesele Statelor Unite (*quot licet ovis...*)

Documente provenind din arhiva Departa-

meditații contemporane

mentului de Stat arată că după această dată lui Greene i s-a permis în mai multe rânduri să viziteze Statele Unite, "neexistând nici o dovadă că ar fi violat vreo lege relativă la acordarea vizelor." (Înainte de '89, cei care doreau să călătorească în Statele Unite trebuiau să declare dacă sunt/au fost membri ai vreunui partid comunist.) De pildă, în 1961, când Greene a vrut să petreacă două săptămâni la New York pentru discuții relative la montarea pe Broadway a piesei sale **The Complainant lover**, Departamentul de imigrație a consemnat: "Afilieră lui la Partidul Comunist Britanic s-a terminat în urmă cu aproape 40 de ani și călătoria sa poate fi benefică pentru interesele teatrului american."

Interesant de notat, totuși, că atitudinea critică a lui Graham Greene referitoare la America nu a încetat nici o clipă, mai ales în privința implicării Statelor Unite în America Latină. Dovadă stau romanele menționate mai sus, întâlnirile sale cu membri ai guvernelor țărilor din zonă, guverne ostile Americii, inclusiv cu Fidel Castro și Daniel Ortega, șeful guvernului sandinist din Nicaragua, din anii 80. Nu este, de aceea, de mirare că FBI nu l-a slăbit din ochi pe romancier, i-a interceptat corespondența și i-a ascultat convorbirile telefonice. Nu este, de aceea, surprinzător, precizează **The Guardian**, că un diplomat american la post la Londra, nota, în 1984, că "opiniile critice ale lui Greene în privința politicii și acțiunilor Statelor Unite ale Americii nu au slăbit în intensitate."

Este instructiv de notat, încă o dată, că situația artistului care-și urmează crezul nu a fost și nu este ușoară, dar că, deseori, notorietatea are tendința de a mai "rotunji", câteodată, colțurile adversității.

Poezii în capodopere

alese și traduse de grete tartler

D.H. Lawrence (1885-1930)

Pianul

Blând îmi cântă-n amurg o femeie - mă duce
Înapoi în adânc peste anii năluce
Până văd un copil sub pian, sub corzile ce se bat,
Fin picior pe pedală, mama surâde-n cântat.
Insidioasa melodie mă fură, știu bine că
Inima-mi plânge după acele seri de duminică
De acasă, cu iarna afară și în plăcutul salon
Printre immuri, drept călăuză, - al pianului zvon.
Acum în zadar cântăreața se-avântă în marele
Negru pian, appassionato. Hotarele
Copilăriei m-au năpădit, bărbatul e dus în torent
De-amintiri, ca un prunc suspin după neprezent.

Numai ca să

O, Doamne,
O, Doamne,
zi de zi discutăm cu Tine
noi, câteva miliarde de oameni.

Telefonul confidențial sună veșnic ocupat

Te sun de câțiva ani buni
numai ca să
numai ca să
vocea-Ți
groaznic de umană

Chemare

Dumnezei din toată lumea uniți-vă!
înființați numai un partid
cu o inimă și cu un ficat comun.
Și izbăviți-l de păcate
pe cărătorul de lapte,
care la ora cinci dimineața
mulge ceața zorilor
și înalță un cânt de liberatate.

Postscriptum

Am șaptezeci de ani.
Și-am trecut de al doilea război mondial.
În mine sunt înecate
rămășițele statelor.

Moartea fără frontiere
se scurge pe plute în aer

Lunatecii care au cucerit luna
se trezesc înspăimântați.

Biografie

Viața mea este ca noaptea
în fabrica de tractoare.
Numai hale pustii.
Acestea sunt camerele de trecere ale Europei.
Străin cu aer pompat.

În balconul închiriat: hortensii.
o vedere împrumutată cu cascada Yellowstone
Tristețea la preț redus dintr-o consignație de mobilă.

În sertarele etajerei
Ale scrinului sau șifonierului
abaca azvârlită. Păpușa din porțelan

Răsfoiesc prin țări străine.
Timpul mi-l irosesc
de mine mă îndepărtez.
Nu întind mâinile celor care se îneacă.
Mă îneacă cu ei o dată.

Să strig după salvare
ar fi o simplă imprudență.
Să cauți a fi înțelept sună banal.

Cu siguranță cândva
voi fi teroristă.
Voi răpi țara care mi-a dat limba.

Gândul acesta
nu-mi va fi scos
nici cu bătaia tunetului.

Ca să nu rănesc pe cineva

Nu de rușine
dar pentru a nu răni pe cineva
mi-ascund mizeria. Uneori

facem asta cu adevărul.

mapamond

Te-ai înălțat mult

Te-ai înălțat mult, melcul meu
pe cea mai de sus frunză a liliacului negru!
Nu uita: e sfârșitul lui septembrie.

Numai zăpezile

Numai zăpezile,
numai apa și focul,
numai pământul greu și aerul ușor
numai cataclismele naturii
numai lucrurile moarte

sunt independente
de faptele și urmările lor

Poezia vie

Poezia - este
ca transfuzia de sânge în cazul inimii:
cu toate că donatorii de mult s-au dus
în accidente stupide, sângele lor
trăiește - și artere străine înrudește,

și buzele altora le înviorează.

alina boboc

Shakespeare la teatrul radiofonic

Cu puțin timp în urmă (duminică, 25 ianuarie, și luni, 26 ianuarie 2004), Teatrul Național Radiofonic a difuzat o piesă în ton cu anotimpul, și anume **Poveste de iarnă**, de William Shakespeare. Drama, inspirată de povestea romantică în proză, **Pandosto sau Triumful timpului** (1588) a lui Robert Greene, dar și de alte texte (**Metamorfozele** lui Ovidius, **Viețile paralele** de Plutarh), cât și de ecouri din piese shakespeariene anterioare (**Pericle**, **Zadarnicele chinuri ale dragostei**), a fost scrisă probabil între anii 1610-1611 și jucată pentru prima dată la 15 mai 1611, la Teatrul **The Globe**.

A monta o piesă de Shakespeare în zilele noastre este un act de curaj, pe care regizoarea Cezarina Udrescu și-l asumă cu toată seriozitatea, transformându-l într-un demers firesc, finalizat cu succes. Aceeași semnătură poartă și adaptarea radiofonică a textului, după traducerea lui Dan Grigorescu (Shakespeare, **Opere complete**, Ediție îngrijită și comentată de Leon D. Levițchi, Note de Virgiliu Ștefănescu-Drăgănești, București, Editura Univers, 1990, vol. 8). Montarea de față (care nu este o premieră absolută la teatrul radiofonic) reușește să conecteze ascultătorul la atmosfera unui text vechi de patru secole, descoperindu-i o anumită prospețime și

conferindu-i, prin vocile actorilor, un tip de accesibilitate foarte specială, menită să accentueze profunzimea trăirilor cognitive ale personajelor: „Este o poveste despre tipuri de cunoaștere: cunoașterea prin experiență, traversând vina, căința și iertarea (în cazul lui Leontes), cunoașterea prin empatie (moartea sacrificială a lui Mamillius), cunoașterea ca dat, har al unui statut aparte (vocația spirituală a Paulinei), cunoașterea ca un corolar al credinței (Hermiona) etc. Din urzeala întunecată a pătimirilor existenței omenești, în

țesătura patinată de timp a basmului (*old tale*), Shakespeare alege cu artă chipuri sau măști umane în fir de argint vechi...” (Cezarina Udrescu, **Timpul iertării**, în „Radio România. Revista programelor de radio”, nr. 359 / 19-25. I. 2004, p. 9).

De aceste „măști” se ocupă atent regizoarea, împodobindu-le cu mici ornamente contemporane, integrate perfect în trama poveștii vechi: cazul Perditei, o domnișoară capabilă de orice sacrificiu impus de iubire, rol jucat cu noblețe de Crina Mureșan, sau cel al personajului Polixenes, care, prin vocea deosebită a lui Marius Bodochi, devine un rege ce-și dezvăluie în spectacol, mai mult decât în text, o latură umană de o rară sensibilitate.

Pentru rolul lui Leontes este ales, foarte inspirat, Miclos Bacs, actor la Teatrul Maghiar din Cluj, prezent în premieră la teatrul de radio, construind cu măiestrie un rege care parcurge toate etapele ce pot zdruncina o existență. Paulina capătă, prin frazarea exactă și sentențioasă a Oanei Pellea, o pondere mai importantă decât în text, ceea ce este în folosul spectacolului. Interpretarea Dianei Dumbravă, pentru regina Hermiona, este însă inegal susținută, începând cu un ton bun, care devine rece și impersonal în continuare, pentru ca în final să-și revină, salvând astfel personajul. Apoi, Florizel, jucat de Florin Piersic junior, suferă de o anumită inconsecvență: replici frazate impecabil alternează cu altele accentuate fals, ceea ce diminuează forța personajului îndrăgostit. Acest lucru este însă compensat foarte bine, în scenele comune, de Valentin Uritescu, în rolul Păstorului, care, deși nu este nobil „din naștere”, dovedește noblețe morală și o mare putere de înțelegere a ceea ce se întâmplă în jurul lui. De asemenea, sunt foarte potriviți în rol Ada Simionică (actriță la Teatrul „Toma Caragiu” din Ploiești) și Constantin Dojocaru, având de interpretat trei, respectiv două roluri episodice, de care se achită cu bine. Se cuvin menționate și celelalte nume de actori care au contribuit la reușita spectacolului: Gheorghe Visu, Șerban Cella, Gabriel Pintilei, Eusebiu Ștefănescu, Petre Lupu, Dan Condurache, Răzvan Vasilescu, Orodol Olaru, Marius Rizea, Tania Popa, Anne Marie Ziegler, Victor Prundea. În acest demers s-au mai implicat: Domnica Țundrea (redactor), Monica Wilhelm și Mirela Anton (asistența tehnică), Milica Creinică (regia de studio), Patricia Prundea (regia muzicală), Iulian Iancu (regia tehnică), Diana Mihailopol (asistența de regie), Crenguța Manea (producător).

Totul este inedit în ceea ce privește lansarea primei ediții a Festivalului Internațional de lung metraj **Anonimul**.

De la locul unde se va desfășura, până la modul cum a fost și continuă să fie promovat. Astfel, primul Festival Internațional de Film din România va fi găzduit nu în Capitală, cum poate v-ați fi așteptat, ci în Delta Dunării, la Sfântu-Gheorghe, în perioada 1-12 septembrie. Acolo, organizatorul principal, Fundația Anonimul construiește de zor un alt oraș, un fel de citadelă a filmului „plutitoare”. Probabil că invitații vor veni cu lotca. Sigur este că această zonă superbă din punct de vedere turistic va fi admirată de invitații străini. În acest sens, calculul organizatorilor este foarte bun. Turismul cultural, care se practică în țările civilizate, va fi un bun prilej pentru mai marii filmului din lumea întreagă să ne cunoască. Până acum n-am auzit nici un manager să-și promoveze festivalul printr-o expediție à la Jules Verne. Pentru că ineditul despre care vă vorbeam a culminat cu această expediție începută de Dan Chișu, Sorin Marin (președintele Fundației Anonimul), Ovidiu Gyarmath și Cătălin Mihăescu în urmă cu trei luni, imediat după Revelion și încheiată săptămâna trecută. Cei patru călători au fost în cele mai importante locuri ale lumii, unde au loc festivaluri de gen, pentru a lua legătura cu regizori, scenariști și producători, cu scopul de a-și promova festivalul. Cum? Invitându-i personal pe cei care se ocupă de fascinanta industrie a filmului, de a participa la această primă ediție românească. Entuziasmul lor și modul cum au gândit să promoveze acest eveniment cinematografic nu au găsit același ecou și în organizatorii străini. În marea lor majoritate, aceștia s-au arătat surprinși, de faptul că românii au ales o astfel de modalitate

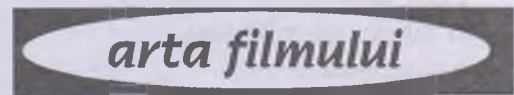
„Ocolul pământului în 80 de zile”, o inedită modalitate de a promova un festival

irina budeanu

de a-și face cunoscut festivalul. Ceea ce știm cu certitudine la ora actuală după cele trei luni de periplu, este că cei patru membri ai expediției au avut multe de văzut și de consemnat. De unde știm? Din conferința de presă pe care au organizat-o la venirea în țară (de săptămâna trecută, chiar de Ziua Păcălelilor), la Clubul Prometheus. Prima escală a fost la Moscova, unde au fost impresionați deopotrivă de caviar și de femeile frumoase. Aici au sărbătorit pentru a doua oară Revelionul. Au zburat cu balonul din Australia în Tazmania. Au lepădat hainele europene într-un sat la poalele muntelui Fuji. Au străbătut Alaska în sănii trase de câini. Au trăit în ritmul carnavalului de la Rio și au fost la un pas de Antarctica. Cu alte cuvinte, au văzut locuri splendide și au trăit într-un alt timp, dilatat, în care cele 80 de zile au părut trei ani. Din păcate, au constatat așa cum mulți alții au făcut-o înaintea lor, că România are pușini ambasadori în străinătate, dar cel puțin unul dintre ei, Gheorghe Hagi, este de încredere, acesta fiind numele cel mai des auzit. De asemenea, încă se mai face confuzia între români și rromi, în multe colțuri ale lumii. S-au percutat și lucruri ciudate, unele de-a dreptul cutremurătoare. „În Nepal am fost din întâmplare martori la niște incinerări umane. Ne-am nimerit acolo fără să știm inițial ce se întâmplă. Ne-am dat seama că mirosul nu venea de la frigăruile din colț, ci de la cadavre arse. Reporterii din noi s-au trezit brusc și am început să filmăm imagini șocante. Am mirosit

zile întregi a fum înecăcios de carne arsă. Când ne-am ridicat cu avionul să vedem Himalaya, mai resimțeam acel miros care plutea parcă printre vârfuli” - a mărturisit Dan Chișu. Interesant este că echipajul românesc s-a simțit cel mai plictisit în SUA și Canada. „N-aveam ce să spunem despre această parte a călătoriei decât că americanii sunt foarte grași și mănâncă prost. O spun cu riscul de a nu mai primi niciodată viză”, a spus Chișu. Totuși, cei

patru călători au fost interesați de Sundance, stațiunea de lângă Salt Lake City, creată de Robert Redford pentru festivalul său de film. Nu știm însă dacă Robert Redford sau cineva din staff-ul său va veni la Sfântu-Gheorghe. Să sperăm că această inedită călătorie de la Moscova la Rio de Janeiro și de la Sundance în Nepal va aduce beneficii nu numai membrilor expediției, dar și Festivalului de Film Internațional „Anonimul”, care se anunță unul de anvergură. Deocamdată, turistică.

Prezentarea cruciadelor, nu mistică sau teologică, ci și științifică și argumentativă ne introduce în lumea fascinantă a Răsăritului creștin din timpul dinastiei bizantine a comnenilor, perioadă contemporană, la acea vreme, cu întărirea și creșterea puterii orașelor maritime, în special a Venetiei. Trecând prin epoca sinoadelor ecumenice - întruniri oficiale și normative pentru definirea dogmei creștine, analizate atent și cu discernământ, aflăm când și în ce condiții s-a produs ruptura religioasă a Răsăritului de Occident: anul 1054 când a avut loc Schisma cea mare sau separarea celor două biserici: ortodoxă și romano-catolică. Sunt expuse diferențele

conexiunea semnelor

dintre cele două biserici; aflăm informații interesante despre monahismul din Apus, despre reformele religioase și consecințele lor până în ziua de astăzi, despre fenomenul unit și răspândirea lui în Europa, despre raportul dintre civilizația bizantină și spiritualitatea ortodoxă. Cartea se încheie cu un capitol, care ar merita amploarea unei lucrări de sine stătătoare, *Europa ortodoxă în secolele XIX-XX*. Lucrarea este redactată cu minuțiozitate și acribie de filolog: trimiterile bibliografice, întreg aparatul critic, atent și corect ordonat, este extrem de util studiosilor care doresc aprofundarea celor expuse.

Cartea este interesantă și pentru lingviști și semioticieni. La începuturi, bazată pe unitatea fundamentală a credinței, exista o singură „liturghie a cuvântului” care

O carte necesară (II)

mariana ploae-hanganu

însemna citirea aceleiași Sfinte Scripturi, alături de predica și partea sacramentală. Cu timpul, pe fondul unei pluralism cultural, se dezvoltă, în special în Orient, un pluralism lingvistic. Occidentul, în care domina expresia latină, s-a arătat mai refractar acestei tendințe înnoitoare cu singura excepție, dar și ea repede înlocuită, traducerea în gotică a Bibliei și folosirea acestei limbi în oficierea serviciului divin. Ca într-o semiotică *avant la lettre* analizei cuvântului îi poate urma una a altor semne folosite de religia creștină, semnele muzicale, plastice și arhitecturale. Cele mai vechi semne muzicale datează de la sfârșitul Evului Mediu, cântarea bisericească de tip vocal și monofonic, conferind mai multă claritate textelor liturgice. Primele cântări vădesc aceeași influență iudaică la care se adaugă cea mozarabă, dezvoltate armonios, mai târziu, în imnurile mariane pe texte atribuite regelui Alfonso al X-lea, cel Înțelept, din Galicia iberică. Contribuția artelor plastice, în special a picturii, la comunicarea religioasă creștină este enormă și oarecum diferită de practica iudaică, fidelă principiului vetero-testamentar care era împotriva „chipului cioplit”. Creștinismul, bazat pe ideea Întrupării, dezvoltă iconografia. Pictura icoanelor servea altui scop decât pictura în general: ea avea o misiune

didactică, era bazată pe o definiție teologică și era, de cele mai multe ori, rodul unei contemplații mistice. Deși, în primele reprezentări s-au folosit toate tradițiile picturale ale Antichității, cu timpul iconografia și-a asumat o identitate diferită, proprie, un sistem de semne tipic creștin. Pictura, alături de aria mozaicului, moștenită din Roma antică, și arhitectura, care evoluează de la biserica simplă, construită pe mormântul unui martir (de aici numele bisericii /*matyria*) până la somptuoasele catedrale, minuni de arhitectură, dar și de trăire spirituală, toate pregătesc sau mai bine zis sintetizează în dezvoltarea unui limbaj teologic specific. La început erau folosiți termeni și concepte grecești pentru a desemna conținutul creștin care începe să se diferențieze; apoi forme de înnoire din ce în ce mai des, în special în biserica apuseană, afectează limbajul religios până în zilele noastre cu scopul ca acesta să servească cât mai adecvat comunicării creștine.

Sugestii ale trecerii

ana amelia dincă

Pentru Bogdan Pietriș pictura este o retrăire a timpului copilăriei. Având o ilustră descendentă coloristică în arta maestrului Alexandru Ciucurencu, plasticianul recrează în peisajele sale spectacolul vegetației omniprezente și frumoasa liniște apăsătoare a vieții, susținută de spiritul culorii, invadând, ca o forță a teluricului, spre exteriorul tabloului.

Natura, ca aspect esențial, este mediul de revelare a sufletului și a trăirilor sentimentale ale artistului.

Clasic post-modern, tocmai prin această raționalitate regăsită în toate pnzele sale figurative, unde nu vom întâlni extremități stilistice Bogdan Pietriș are o anumită vocație pentru elementul viu, privit cu reținere contemplativă, cu un fel de prizonierat, de unde evadează ochiul său cercetător.

Diferitele aspecte peisagistice ale acestei lumi compun poetica tablourilor sale, oferind alternative ale unui domeniu

geografic cuprinzător, spectaculos prin reprezentarea spațiilor ascunse, dar posesoare ale unei grandori vegetale, peste care omul începutului de secol al XXI-lea trece nepăsător.

Iată că Bogdan Pietriș, reactualizând peisajul în „plein-air”, manifestă o anumită afectivitate pentru spațiile deschise, luminonase, cu trimiteri în timpul istoric prin inserarea arhitecturilor vechilor mănăstiri Căldărușani și Pantocrator de la Muntele Atos.

Lipsa prezenței umane din aceste aspecte perene ale civilizației creștine, dar și din momentele trecătoare ale anotimpurilor, cu arbori desfrunziți la marginea pădurilor sau la răscruci de drumuri, sunt amprenta existenței vegetale și umane, pe care artistul le identifică, de multe ori, cu sine.

Există în compozițiile lui Bogdan Pietriș doar sugestii ale trecerii omului. Case țărănești sau de pescari, bărci, masa și scaunele, sub umbra vreunui copac în glorie vegetală, toate pline de mister în atitudinea lor de relicve abia părăsite ori în așteptare; devin aspectele timpului, care

precede sau urmează gestului efemer al artistului. Acestea ne permit numai să bănuim în succesiunea de imagini cadre filmice descriind natura, de unde nu lipsește apa, element generator al existenței, alături de repetate ori ținuturilor desfrunzite, așa cum întinderile pământului și cele cosmice sunt permanent puse față în față.

O altă coordonată a picturii lui Bogdan Pietriș implică prezența personajului feminin, întotdeauna înconjurat de elemente ale abundenței și într-o continuă afirmare a subiectului plastic. Evocarea se desfășoară începând de la ipostazele „Madonei Albastre” și „Fetei cu cireșee”, până la nuduri în poieni și păduri, ori tinere citind sau

plastică

scăldându-și frumusețea în lumina diafană, care pătrunde prin fereastră și dinspre mare.

În stări de melancolie și solitudine, în prevalența atitudinilor de expectativă, nudurile aproape spectrale mărturisesc capacitățile plastice ale lui Bogdan Pietriș, care nu și-a pierdut crezul creator în experimentele artistice ale celei de a doua jumătăți ale secolului al XX-lea.

Cum bate masa

Cum spuneam și data trecută, tema care gădila cel mai aprig nasul unui versificator amator este culeasă din câmpul mitologic. Domnul Mircea Cuzino Stănescu scrie nici mai mult nici mai puțin decât **Povestea calului troian** (Editura Omega Ziua Press, 2002). O carte amețitoare, cu desene bălăurești și scrieri pe măsură. Ce treabă are Ana (a lui Manole), Gheorghe Doja cu calul troian, domnul Mircea Cuzino Stănescu nu a reușit să ne demonstreze, deși s-a străduit. Poemele sale sunt ca niște imnuri, încărcate de toate simbolurile patriotice care își fac veacul prin poezia și simțirea românească: „(...) Dar setea-i prea adâncă și/ se-nconvoaie plugul/ Ana zace zălog de mult în altă/ țară/ (...) învie astfel un dac dinspre/ vechea cetate/ prăbușită cândva între paloș și/ scut/ nu-și află urmașii până va/ bate/ un domn pământean hotar peste/ Prut“ (*Domnul*). Domnului Mircea Cuzino Stănescu nu i se pare deloc în neregulă să reia toate șabloanele culturale care ni se toarnă cu pâlnia în cap de către dascăli, încă de prin clasele mici, lucru care, în

mod normal, nu ar trebui să i se întâmple unui poet autentic. Adică unuia cu care domnul Mircea Cuzino Stănescu nu are încă nimic în comun. Așa stând lucrurile, putem spune că poemele din acest volum se învârt în jurul a câtorva teme principale: Poarta sărutului, Miorița, Adam și Eva etc. Probabil cineva, un drăcușor, i-a sugerat domnului Stănescu că a le folosi pe toate (clișeele, adică) în poezii este o dovadă de mare inspirațiune. Domnul Stănescu însă s-a dovedit complet neinspirat dând crezare unei asemenea năzbâții: „flământă piatra/ va mușca din sate/ bunătatea tăcută a țăranilor/ nesătui/ mâini osoase răstignite/ de-a valma pe brazdă/ și-n ochii cumințeniei setea de/ dreptate/ și-n ochii Mioriței setea de/ dreptate“ (*Poarta Mioriței*). Nu înțeleg de ce, la domnul Cuzino Stănescu ca și la alții asemeni domniei sale, poezia trebuie să iasă dintre țărani, care este obligatoriu să fie chinuți, și asudați, și flământzi, și cu mâinile căutând printre brazde, și smeriți, și singuri cu Dumnezeu, și sfâșietori de triști, târându-se prin țărână, adevărați sfinți. Ca la Coș-

buc sau la Goga. Numai că între aceștia și domnul Cuzino Stănescu s-au scurs o grămadă de ani. Trecerea timpului ar fi trebuit să se reflecte și în poezie. Asta nu se întâmplă. O să închei cu *Satul fără păcate*, un poem exemplar din acest punct de vedere: „Un om își înalță casa pe/ deal/ prelungind peste ziduri brațele/ sale/ Δi femeia încă ziua cu pâine și/ vin;/ Un cioban își face poarta/ turmele către lume;// Un meșter își îngroapă steaua/ între ziduri/ și zidurile plâng o veșnicie;/ un țăran bătrân își strămută/ casa în vale;/ un cioban doarme sub pragul/ uscat cu gânduri bune./ Iar omul cu dalta cioplește/ satul fără păcate.// Pe meșter îl pune alătura de/ Ana în poartă/ Și buzele lor se tânguie și se/ iartă./ lumină și cumințenie pentru fecioare/ și-n mijlocul satului în piatra/ morii bate/ pentru ciobanul ucis, masa cu/ douășpe mioare“. Nu mă mai întreb cum o fi să bată o masă. Din picioare?! Hm. Îi promit domnului Mircea Cuzino Stănescu că, dacă se va muta de la sat la oraș și va renunța la toate tiparele culturale de la orele de română și de dirigenție, și va alege să fie mai „independent“, nu o să-și mai vadă numele în această rubrică.

Corina Sandu

corina_sandu2003@yahoo.fr

„... I-am văzut fascinant, seducător, ca o hetairă, perspicace, complice, furios ca un herald montan, distant ca un rege ce se încapățânează să protejeze imperiul său, crispat și frumos ca un semizeu, distrat aidoma unui adolescent care descoperă inegalitățile funciare ale lumii și continuă cu o încapățânare - de care sunt apți exclusiv oamenii mari - să se cramponeze de bruma de superbie decelată în mundan, reinventându-l mereu și aducându-l pe limită. Este unul din cei mai frumoși oameni pe care i-am cunoscut vreodată. Este singurul creator uriaș de care am avut norocul să mă apropii.“

„Orgoliul său e o formă a servituții. Acest rege intră de fiecare dată în realitate ca și cum s-ar așeza în fața mașinii de scris: Excelența Sa vrea să vadă, să știe și să descrie totul. A descris aproape totul în cele peste zece mii de pagini scrise până acum, locuind, tot mai mult, pe *celălalt versant*. Trăiește într-un aer nietzschian - un irespirabil aer încins, tare, de munte. E de un egoism ireproșabil și de o generozitate rară.“

„Are o vitalitate care parcă stă, câteodată, pe gânduri, și se dezlănțuie, mereu cumpănit, în aventuri scriptice; e unul dintre puținii oameni dragi mie care rād în cascade, din rărunchii inimii, nestăvilit: de ei înșiși, de lume, de prostia - rară! - a acesteia, și suferă de *micimea ei*, bucurându-se alte dăți de ceea ce numim *noi doi* normalitate așezată în proximitatea nobleței; are un umor fin, dar poate fi, în același timp, și foarte caustic. Este adeptul egocentrismului/solipsismului și are admirabila forță de a crede că acolo unde apare el se întâmplă tot ce este important.“

„Unor indivizi înguști la minte - care se pripesc să măsoare lumea după micimea lor sufletească - le poate

apărea ca fiind un laș, când, de fapt, el ocolește tot ori aproape tot ce nu e în stare să urce până la un nivel superior. Preferă să piardă într-un context dat, ca să câștige în timp. Spune același banc, aceeași glumă literară de zeci, de sute de ori, dar - nemaipomenit! - niciodată nu se repetă. În contexte fals banale are forța de a se desprinde de toate și de a fugi iute la esențe: în literatură, muzică, filosofie. Consideră că viața e scandalos de scurtă, pentru a o irosi în nimicuri, dar, totodată, adoră să piardă vremea cu străvechi prieteni. E un mare om, care îți oferă lumi de o calmă bogăție fascinantă, din misterul cărora poți să te înfrunți nesfârșit. Cu condiția să nu ți se epuizeze propriul mister. Dar cel din urmă lucru ține de hazard. N-am spus *noroc*.“

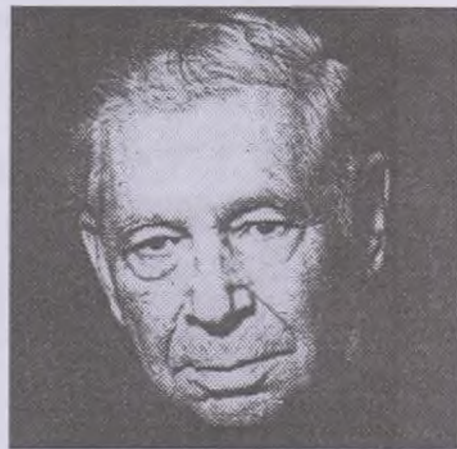
citate surescitate

„Nu place, contrariază atipicitatea lui, perseverența, rudă a caracterului. Îi este rudă apropiată forța de a construi un destin literar unic. Știe (probabil) că este unul din cei mai importanți romancieri europeni din ultimii 50 de ani, dar - repet, și, spunând răspicat acest lucru, știu că voi contraria nu puținii detractori, dar și prieteni - este de o rară modestie profundă. Și-a ales modele imposibil de depășit dintr-un savant amestec de orgoliu și umilință (orgoliul maestrului împlinit și umilința eternului ucenic ce face școală la uriașele spirite, arzându-și periodic aripile în umbra maștrilor săi).“

(**Rura Christi** -

„Contemporanul - Ideea europeană“)

Alexandru Lungu - 80

S-au desechat de celiști poeți ai generației „care purtas încă semnele cumplite ale războiului”. Alexandru Lungu este unul dintre cei care au reușit să supraviețuiască terifiantelor încercări prin care a trecut țara noastră și literatura ei. El a reușit să își găsească în tăcere poetică, ilustrându-se într-o profesiune medicală de reală valoare. Astfel a reușit să se înscrie din nou, în poezia românească, în anii liberalismului (să-i spunem așa!) 1968-1973, și să devină, odată stabilit în Germania (1973), unul dintre marii poeți români ai exilului nostru. Alături de el, la începuturi, se găseau Constant Tonegarn, Mihail Crama, Dimitrie Stelaru, Ben Corlaci - iar, în exil, Horia Stamatu, Alexandru Busuioceanu, Ștefan Baciu. În biografia lui Al. Lungu, Ion Caraion ocupă un loc deosebit: cu colegul său de clasă paralelă, Stelian Diaconescu, la liceul „B.P. Hasdeu” din Buzău a editat caietele de poezie „Zarathustra” (1940-1941) iar cu poetul Ion Caraion, în plină revoltă anticomunistă, s-a întâlnit în exil. Să adăugăm aici beneficele contacte, în Germania, cu Ion Negoiteșcu și Mircea Zăciu - care i-au recunoscut, o dată mai mult, însemnătatea singulară a liricii sale în literatura română actuală.

Alexandru Lungu este, astăzi, un nume notoriu în România, prezent(at) în reviste de pe tot cuprinsul țării, și cu un spațiu critic, bio-bibliografic, în binecunoscutul *Dicționar al scriitorilor români* de Zăciu, Papahagi, Sasu (prezentarea lui G. Grigurcu), în *Scriitori contemporani* (Ion Negoiteșcu), în *Istoria literaturii române de la creația populară la post-modernism* (D. Micu), în cea scrisă de Marian Popa și, evident, în *Enciclopedia exilului literar românesc* (Florin Manolescu), având exegeți de valoare, în trecut și acum, ca Șerban Cioculescu, Nicolae Manolescu, Alex Ștefănescu, Marin Mincu, Mircea A. Diaconu - și, de curând, Vasile Spiridon (*Poesis*, 10-11-12/2003).

Cunoscut și recunoscut, în ciuda întreruperilor, a exilului și a re-evaluărilor post-decem-

briste. Alexandru Lungu, trăind la Bonn, în acea sugestiv (pentru noi) denumită stradă Romerlager (Tabăra Romanilor), „scrie și desenează”. Întrebată, soția sa, Doamna Micaela, „ce mai face domnul doctor?”, răspunsul este invariabil „scrie și desenează”. În Germania, colaborează, astăzi, cu dl. Sorin Anca din Königsbrun, alt împătimit al Poeziei, editor al unei splendide „reviste de creație”, *Galateea* - care a avut ideea editării unui... calendar 2004, cu „poeme și desene inedite” de... Alexandru Lungu (sperăm că *Galateea* este cunoscută și în România noastră).

Care este, în definitiv, *secretul* victoriilor doctorului Alexandru Lungu? ne putem întreba, ca într-un roman de aventuri. Poet de la vârsta de 19 ani - pe când, din Năsăud, își trimitea versurile la București, în revistele *Prepoem* și *Curentul literar* - poet, astăzi, în vârstă matură, după atâtea vicisitudini, rătăcirii prin lume și

aniversare

zbuciumate decenii, Alexandru Lungu *trebuie* să aibă un secret. Poate că l-a revelat chiar el, poate că l-a evidențiat Gheorghe Grigurcu: „Credința salvatoare în Misterul Poeziei!”.

Scriem Poezie cu majusculă, pentru că Alexandru Lungu a scris, de-a lungul anilor, numai *Poezie*. Și a „desenat”! „*Înarmat cu o aprigă în-singurare*”, înfășurat întotdeauna - invulnerabil! - într-o „*armură de aer*”, Alexandru Lungu a străbătut timpul și spațiul terestru, cu privirea ațintită (și absorbită) de Steaua polară a Poeziei.

Poezia și singurătatea i-au întovărășit - pe lângă îngerul său păzitor, Doamna Micaela - viața și opera. Alexandru Lungu, poetul, a evitat turbulențele („zgomotul”) istoriei contemporane românești, refuzând atitudinile pro- sau contra a ceea-ce-a-distruge România noastră (chiar a ceea ce a fost cauza propriului său exil!), a ceea ce a dus la dispariția generației sale sacrificate de

poeți din anii 1946-1948 - mulțumindu-se a ține un drum al „poeziei curate și drepte”, deplângând, bineînțeles, din solitudinea-i poetică, „vremea adumbrată” și „răstimpii în destrămare”. Contemplând cerurile Poeziei, crezând cu îndârjire în forța mistică a Poeziei, poetul edita revista de „poezie/desen” (*Argo*), scria, împreună cu Sorin Anca, *Picto-poeme*, colabora la importante reviste din exil (*Limite*, *Ethos*, editate de dl. Virgil Ierunca, *Mele*, a lui Ștefan Baciu, *Micron*, din Los Angeles). În același timp, una după alta, tot în exil, îi apăreau, începând din 1980 în Germania și în Danemarca, culegeri excepționale de poezie - care reflectă refugiul poetului în zonele ultramundane, ezoterice. Poetul era - și nu era - printre noi. Citind volumul *Misterul poeziei. Între turnul de fildeş și zgomotul istoriei* (Pitești, 2003), înțelegem mai bine universul poetului (v. pag. 219-220).

Iată-l, astăzi, în România, întors pe pământul care i-a generat - în ale sale „târzielnice ape” - dar drapat în aceeași „*armură de aer*” a singularității. Poetul nu mai este „însingurat”: el are, în peisajul poetic actual, o inconfundabilă voce de poet singular.

Care vine de departe, din Steaua polară a Poeziei, din timpuri și din spații nebănuite - cerești și terestre - sau, cum spune el însuși, de pe „fața nevăzută a umbrei” - dovedindu-ne o indefectibilă și fecundă vigoare creatoare.

Alexandru Lungu - singurul și ultimul mare poet român din Europa occidentală, împlinește 80 de ani.

Să ne trăiască întru mulți ani!

Alexandru Niculescu

Et in Itaca ego...

(urmărire din pagina 9)

singurul capabil să impună ordinea în această mine vegetând în apatie, în indeterminare, în otium, în care curgerea naturală a timpului pare să fi fost oprită, de unde și enigmatică până a Penelopei, menținută permanent în stadiul de increat.

Numeroși critici aduc de altfel în discuție tendința regimurilor totalitare de „înghețare” a cronologiei într-un punct fix, echivalând cu împotrivirea acerbă - sortită în mod natural eșecului - față de orice tentativă de schimbare. Deși Itaca lui Aurel Rău este un tărâm al literaturii, iar politicul și socialul nu dobândesc decât cu greu drept de intrare în cetate, secțiunea a doua a cărții, incluzând referiri la o serie de întruniri ale scriitorilor români după decembrie 1989, pare să confirme intuiția că personajele literare autohtone trăiau cu nostalgia secretă a unei reveniri la normalitate. O revenire care pătrunde din sfera politică în această lume relativ independentă pentru a-i restructura ierarhiile, punctele de vedere, atitudinea. Se predă ștafeta - se sugerează - unor potențiali Odisei, neconfirmați încă, cu mesajul: „Ce vreți /.../ niște tricolori, am turburat apele sau am împărțit replicile cum ne-am priceput, lucrați toate mai perfect (sic) de acum înainte!” (238)

Și totuși, ceea ce primează, dincolo de momentul de apogeu al întoarcerii în sine, atent construit, după canoane mitice, spre bun augur, este Povestea Odiseea. *Poezia suverană* - sintagmă cu care, de altfel, autorul pune punct final confesiunii. Dar vocea continuă să se audă, piredută printre murmurele de diferite tonuri și intensități ale acestui mare banchet al Muzelor, la care cititorul este așteptat permanent, atras cu dibăcie, pentru a putea spune, în final, cu glas ironic sau nostalgic, plin de încântare sau de sfidare, *et in Itaca eco...*

Concursul Național de poezie “RADU SĂPLĂCAN”

Ediția a II-a
29 aprilie - 01 mai 2004

Concursul Național de Poezie “Radu Săplăcan”, organizat de Asociația Culturală “România din inima mea” Bistrița, Radio Cluj, Biblioteca Orășenească “Liviu Rebreanu” Beclean și revista “Mișcarea Literară” Bistrița își propune evidențierea și **premierea unui volum de debut în poezie al unui tânăr poet, volum apărut în perioada aprilie 2003-aprilie 2004.**

Cei interesați (autori și edituri) vor expedia cărțile de debut în poezie pe adresa: Sorin Gârjan/Biblioteca orășenească “Liviu Rebreanu” loc. Beclean str. 1 Decembrie 1918 bl.D1-2 Parter cod 425100 jud.Bistrița-Năsăud până la data de **24 aprilie 2004.**

Relații suplimentare se pot obține la numerele de telefon 0263/343135 și 0745/255093.

Participanții la concurs vor include în corespondență adresa de domiciliu (numărul de telefon) la care pot fi contactați în eventualitatea câștigării concursului, autorul câștigător urmând a fi invitat la festivitatea de decernare a premiului.

Juriul format din personalități ale vieții literare actuale va anunța public câștigătorul în cadrul celei de-a doua ediții a Colocviului Național de poezie și critică **Întâlnirile “Radu Săplăcan”** care se va desfășura în intervalul 29 aprilie-01 mai 2004 la Bistrița, Beclean, Dej, Branștea și Valea Vinului.

Premiul va consta în bani (5.000.000 de lei) și va fi oferit de organizatori.

Colegiul Național “Mihai Viteazul” din București organizează *numai pentru elevi* de liceu a X-a ediție a concursului național de creație literară “Cezar Baltag”: *poezie, proză, eseu critic.*

Lucrările vor purta un motto ales de concurent. Același motto se va afla pe un plic mai mic ce va conține datele personale: adresa, nr. de telefon (obligatoriu), liceul, clasa.

Creațiile vor fi trimise până la data de 3 mai a.c. pe adresa: C. N. “Mihai Viteazul”, B-dul Pache Protopopescu nr. 62, sector 2, București, cu mențiunea „Pentru concursul de creație literară «Cezar Baltag»”.

Se vor acorda următoarele premii:

I - în valoare de 2 milioane de lei

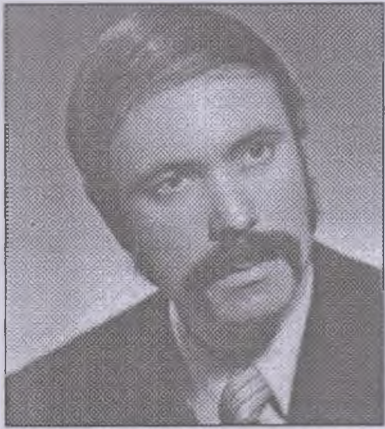
II - 1,5 mil lei,

III - 1 mil lei,

mențiuni - 0,7 milioane lei.

Premierea: joi 20 mai, ora 12,30 în sala de festivități a liceului.

Sponsorul principal al concursului - BRD “Societate Generale”.

arthur porumboiu

Nimic nu irită mai mult pe scriitor, fie român sau de altă naționalitate, ca ierarhia literară, ierarhie făcută, nu de puține ori, de critici literari iresponsabili, nu pe baza valorii operei literare, ci pe criterii de... gașcă sau (în cazul femeilor-scriitoare) receptivitate față de... boșălăii-critici ori comentarii plătiți cu ziua și dirijați de un critic (să zicem Marin Mincu) având o anumită prestanță.

Desigur, se creează astfel o paradigmă falsă, în care rolul principal îl ocupă *discursul literar paralel*, așadar, care nu are nici o legătură (sau poate doar o legătură tangențială) cu lucrarea discutată, însă cititorii neavizați chiar pot crede că acel comentariu e *la obiect*, de unde decurge o eroare de nevindecat.

Nici măcar n-ar fi un fapt prea dăunător dacă ne gândim că adevărații lectori pot descoperi *falsul* și se vor amuza, așa cum oricine poate constata, rahatul chiar dacă-l *învești* în foiță de aur tot pute. Acțiunea foiletoniștilor minusculi (de talia lui Victor Sterom, alias Ion Vergu Dumitrescu sau Al. Florin Țene și... alte „pene“) nu ar avea nici o șansă, dar e totuși *nocivă* fiindcă, în felul ei, creează derută în rândul cititorilor mai puțin avizați.

Scriam că spaima de ierarhie e „o boală nevindecabilă“. Și chiar este, însă e firesc și necesar să vedem cum se stabilesc *ierarhiile*, cine le stabilește, pe ce criterii și dacă ele sunt operaționale pentru prezent și viitor.

Dacă până în decembrie '89, ierarhiile literare se stabileau pe două criterii destul de sigure și păstrând ceva din valoarea (în multe cazuri) operei literare, după Revoluție singurul criteriu „valoric“ a fost (și este!) apartenența la un *grup mafiot* sau la adversarul aceluia grup. Să ne explicăm: până în decembrie '89 existau scriitori despre care *trebuia* să se scrie numai favorabil, așadar scriitori aserviți *ciumei roșii*, dar și scriitori foarte buni (Daniel Turcea, Marius Tupan, Marius Robescu, Virgil Mazilescu, Dan Laurențiu, Arthur Porumboiu, Ioanid Romanescu, Mircea Ciobanu, Mihai Ursachi) despre care trebuia să se scrie cu *prudență*, ca nu cumva (Doamne ferește!) să se schimbe ierarhiile. Așa se întâmplă că un *oarecare* Dinu Săraru să fie asemuit cu Marin Preda. (Dinu Săraru scrisese un roman greu de digerat, roman intitulat *Niște țărani*, și criticii proletcultiști - parcă n-a lipsit nici Ovidiu Kahn - Ovid. S. Crohmăl-

Spaima de ierarhie

niceanu - nu se puteau opri să nu-l laude, deși totul era schematic și lipsit de forța necesară care poate convinge cititorii.)

După decembrie '89 s-a întâmplat un fapt aproape incredibil, însă adevărat. Deci, *gunoaiele literare* s-au repezit să cucerească *scena*, să-i elimine pe scriitorii adevărați, sub motivul că au fost „colaboraționiști“ sau că sunt depășiți, și să se *autoprocleme genii* persecutate de regimul roșu, fiind susținuți și de unii critici, interesați sau nu în stabilirea noii paradigme, astfel încât constați (stupefiiat) că Mircea Cărtărescu e un mare (?!!) scriitor, și că ar trebui să fie susținut pentru a obține *Premiul Nobel*. Evident că fiind noi niște balcanici plini de ironie și de humor, nici măcar nu ne-am mirat prea mult. Ba, o clipă, am fost înclinați să credem că așa ar fi chiar bine.

Ceea ce e grev, la ora de față, în literatura actuală ține de modul cum poți urca în ierarhie. Una dintre metodele cele mai eficiente e să devii (sau să te *autonumești*) director de revistă sau măcar redactor-șef. Din clipa aceea *cota* ta literară crește vertiginos. Nu mai contează că, în realitate, ești o *personulitate* (în unele cazuri), important e să te numești (autonumești) *director general* sau măcar director. (Deschid o paranteză și precizez: m-am hotărât să scot și

... Dar trebuie spus că există și metode mult mai... rafinate, și care pot da rezultate remarcabile, măcar pentru moment. E vorba de *strângerea relațiilor personale*. În fapt, un aranjament după principiul „infaibil“ care se exprimă astfel: „Scrie despre mine/ și scriu despre tine./ Dacă-mi dai și-un premiu,/ Scriu - și te fac geniu“. Deși metoda pare, la prima vedere, inocentă și ironică, în realitate ea justifică afirmația (de la început) despre grupurile mafiot. Fiindcă nu oricine poate să-și permită „libertatea“ de a vorbi de la egal la egal cu, să zicem, un șef de revistă care aplică acest mod. Trebuie să existe, ca partener, același mod de gândire și de... funcție administrativă. Altfel, dialogul nu poate avea loc.

În această sarabandă nebună, în care gloria nu poate fi obținută pe baza VALORII LITERARE, există și momente când se poate forța mâna Destinului. Este, la noi și nu numai, momentul acordării *Premiilor literare*.

Atunci (Doamne Dumnezeule!) „ce mai freamăt, ce mai zbucium...“. Adică, fiecare crede că e îndreptățit să obțină premiul chiar dacă „opera“ sa e doar o colecție de banalități de un plictis înfricoșător. Se dau telefoane, se-ncearcă influențarea Juriului (care, la noi, e cam același de ani și ani) și, uneori,

fonturi în fronturi

eu o revistă care se va numi „Efemerida“, și să mă autonumesc director general (director e... prea puțin), astfel să văd cum vor veni cei care acum mă înjură sau mă ignoră, să se... *gudure* pe lângă mine.)

A doua metodă care te poate „înălța“ în ierarhie e mai... modestă. Adică, să fii redactor la o revistă literară și să primești texte (discutabile) de la un critic precum Gheorghe Grigurcu. Ce va face, în acest caz, redactorul de la revista T? Va da imediat telefon bătaiosului critic și-i va spune că i s-a rezervat o pagină pentru „excelentele-i poeme“, deși, în sinea sa, știe că textele sunt ce sunt.

Rezultatul: poemele apar, iar... poetul respectiv va avea o cronică în „Steaua“. A urcat în ierarhie? A urcat! Trăiască aranjamentul de culise!

Am lăsat la urmă aranjamentul de gașcă. El ține, în special, de o generație sau promoție (de exemplu *promoția* ultimilor 25 de ani), care a „atacat în haită“ (frumoasă și precisă sintagma lansată de Marius Tupan) și-a „decretat“ că literatura română începe cu ea. Teribilism infantil.

eforturile telefonice chiar dau roade. Să ne amintim un caz: grafomanul (client fidel rubricii Corinei Sandu) George Virgil Stoenescu obține Premiul Academiei Române.

Am rămas „trăsnit“, dar cu atâta m-am ales. Ce-ar trebui făcut pentru a evita asemenea erori? Dacă aș fi naiv aș zice tunând și fulgerând, că e *strigător la cer* însă fiind lucid spun că e... în firea lucrurilor ținând cont de modul nostru balcanic de a privi viața literară. Dar... să revin la un fapt și anume: putem noi, românii, să evităm asemenea erori și să stabilim o ierarhie pe baza valorii literare? Nici vorbă! Lucrurile se vor desfășura la fel (deși vor exista și momente în care valoarea este recunoscută), iar scriitorii adevărați vor trebui să-și urmeze neabătut *Destinul*, fiind total indiferenți la *metodele* de a urca sau coborî în ierarhie.

Altfel literatura autentică va avea numai de câștigat pentru că în spațiul literar nu va exista loc pentru toți. Cu o singură condiție: să fi *literatură* și nu doar secrețiile unor suflete bolnave.

Conform prevederilor Statutului, Uniunea Scriitorilor din România nu este responsabilă pentru politica editorială a publicației și nici pentru conținutul materialelor publicate. Nici conducerea revistei nu își asumă toate opiniile exprimate. Responsabilitatea aparține în exclusivitate autorilor.